

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

**FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SLAVISTIKY
SEKCE POLSKÉ FILOLOGIE**

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Překlad vybraných povídek Sławomira Shuty s filologickým komentářem

Translations of Short Stories by Sławomir Shuty with Philological Commentary

Nikol Dorožalová

F05603

anglická filologie – polská filologie

vedoucí práce: dr. Michał Hanczakowski

Olomouc 2007/2008

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a
uvádím všechnu použitou literaturu.*

V Olomouci 14.4.2008 _____

anotace

Cílem této práce je nastínění problematiky specifické pro překlad z polštiny do češtiny. Výchozím materiálem jsou čtyři povídky Sławomira Shuty, spisovatele generace sedmdesátých let. V teoretický úvodu je krátce představena teorie překladu Jiřího Levého a typologická a kontrastní analýza polštiny a češtiny. Následně je přeložený text povídek po odstavcích analyticky konfrontován s polskou předlohou. Na základě těchto dílčích analýz jsou nejčastější problematické jevy, zejména z oblasti reálií (často bezekvivalentních), rozčleněny do tematických okruhů a znovu podrobeny zevrubnější analýze, případně podrobněji popsány. Součástí práce je příloha obsahující originální text a přeložený text – výsledek procesu překladu.

klíčová slova: translatologie, současná polská literatura

obsah

prohlášení o autorství	2
anotace	3
obsah	4
1. úvod	
1.1 cíle práce, výběr překládaných textů	5
1.2 metodologie práce	5
1.3 medailónek Sławomira Shuty	6
1.4 čeština a polština	7
1.5 překlad jako proces	8
2. překlady s filologickým komentářem	
2.1 Święta!	10
2.2 Odwiedziny	20
2.3 Jak Mirek został abstynentem	28
2.4 Nie takich jak on	35
3. závěr	
3.1 reálie	
3.1.1 potraviny	44
3.1.2 zvyky	45
3.1.3 jména	45
3.1.4 ostatní	45
3.2 problematické gramatické jevy	46
4. použitá literatura	47
5. příloha: povídky v originále a překladu	50

1.

úvod

1.1

Cílem této práce je nastínit specifickou problematiku překladu prozaických textů z polštiny do češtiny. Výchozím materiálem jsou čtyři kratší povídky Sławomira Shuty, současného polského autora, příslušníka generace sedmdesátých let – dnešních pětatřicátníků.

Shuty se ve své tvorbě věnuje realistickému (a místy až naturalistickému) zobrazování Polska, přesněji polského panelového sídliště a rovněž venkova. Často poukazuje na negativa soudobé konzumní společnosti. Výběr povídek (z knihy „Cukier w normie“ vydané v roce 2002, česky „Cukr v normálu“) byl motivován touhou přiblížit českým čtenářům polskou kulturu, která je ve Shutého povídkách přirozeným pozadím aktuálních témat. Tyto náměty jsou velmi univerzální – alkohol a drogy, masovost kultury, mezilidské vztahy, stereotypizace společenského chování, předčasná úmrtí, pověry, atd. I přes geografickou blízkost Polska existují ve sféře kulturního prostředí značné odlišnosti, a právě těmto odlišnostem se věnují komentáře, zvláštní důraz je na ně pak kladem v závěrečné části práce.

1.2

Porovnávání výchozích textů a jejich překladů je usnadněno koncepcí hlavní části práce: za odstavcem originálu vždy následuje odstavec v cílovém jazyce, tedy v češtině; tento materiál je pak analyzován, nejčastěji kontrastní metodou. V komentářích jsou rozebírány zejména otázky lexikální, nezřídka s uvedením možných alternativních řešení. Zároveň je v nich popisován postup samotného procesu překladu.

Nejčastější problematické jevy, podmíněné především bezekvivalencí v oblasti reálií, jsou v závěrečné části utříděny do tematických okruhů a zhodnoceny.

1.3

Knihy „Cukier w normie“ dosud nebyla do češtiny přeložena, autor je v Čechách v podstatě neznámý. Jeho medailónek byl vypracován na základě článků uveřejněných v polském časopise „Polityka“. V Polsku se stal Shuty známějším autorem až po získání ocenění *Paszport Polityki*. Protože se zařazuje do mladší generace, informace o něm je možno získat zejména z novinových a časopiseckých článků, popřípadě v publikacích vydávaných krakovským *Ha!artem*.

Sławomir Shuty, vlastním jménem Sławomir Mateja, se narodil v roce 1973 v Nové Huti (polsky Nowa Huta) – která je formálně částí Krakova, podle Shutého je však *Nowa Huta* „socéální městečko ke Krakovu připojené, vzdálené od centra Krakova hodinu a půl rychlým krokem“.¹

Právě rokem narození se Shuty zařazuje do generace polských autorů sedmdesátých let (i když tito umělci se jednotnému označení „generace“ brání, domnívají se, že se tímto zařazením stávají „zbožím“) – posledních, kteří zažili PRL (Polskou lidovou republiku): spojují je vzpomínky na žvýkačky „Donaldy“, oblečení z „peweksu“ (polská obdoba *Tuzexu*), jsou to poslední ročníky, které zažily komunismus, zpolitizované školství, lístky na maso, fronty, touhu po svobodě.²

Shuty se prohlašuje za milovníka a obdivovatele Nové Huty – odtud také jeho pseudonym ([zhuty] – čili „z Huty“).

Na střední škole Shutému „šly“ všechny předměty, rozhodl se pro Ekonomickou Akademii v Krakově (v té době byl pravděpodobně členem sekty, jejíž jméno nehodlá zveřejnit; po studiích chtěl získat „dobré místo“, aby mohl sektu finančně podporovat). Jeho literární práce byly občas publikovány v *Brulionu*. Po absolutoriu nastupuje do banky, kde vydrží čtyři měsíce. Stráví tři měsíce jako zaměstnanec logistické kurýrní společnosti, později vstupuje do armády. Armáda je pro Shutého rozčarováním (je podle něj „atrapou, kryjící polskou beznaděj a opilství“). Následně Shuty odjíždí do Londýna a pracuje v útulku pro narkomany. Po návratu je zaměstnán jako pomocná síla při archeologických vykopávkách. Posléze se vrací zpět do banky, tentokrát zde vydrží patnáct měsíců. To ho inspiruje k napsání knihy „Zwał“ (2004. Za tuto publikaci získal ocenění „Paszport Polityki“ – za odvahu portrétovat polskou realitu).

Shuty přispívá do čtvrtletníku *Ha!art*, jako příloha k němu vychází Shutého *art-zin* „Baton“ – art magazín, vznikající „recyklací“ propagačních materiálů, hypermarketových letáků a výstřižků z lifestyleových časopisů.. V roce 2005 vycházejí „Batony“ v knize „Produkt Polski“. Součástí „Batonů“ jsou kromě reklamových koláží také *konzumní modlitby*.

Sławomir Shuty se mimo literatury věnuje filmové režii, fotografii a různým performancím propagujícím jeho dílo – „proslavené“ je jeho bičování se párky

¹ *Sławomir Shuty*, www.polityka.pl

² *Frustraci we wspomniałym świecie*, www.polityka.pl

z hypermarketu. Shuty bývá označován za *proroka antikonzumu*, je autorem několika antikonzumních manifestů.³

Jeho tvorba je do značné míry ovlivněna zklamáním z formy „svobody“, která přišla pro pádu PLR. Z *občana* se stal *konzument*, prvoplánovost lidí se stává terčem Shutého kritiky. Ve svém díle se věnuje ironickému popisu každodenního života, a to zejména sídlištního (se kterým má téměř třicetiletou zkušenost).

Je také tvůrcem „první polské hypertextové povídky *Blok*“.⁴

literární tvorba:

Nowy wspaniały smak (1999)

Belkot (2001)

Cukier w normie (2002)

Blok (2002. Pierwsza polska powieść hipertekstowa)

Zwał (2004)

Produkt Polski (2005)

Cukier w normie z ekstrabonusem (2005)

Ruchy (2008)

1.4

čeština a polština

Překlad je náhrada jednoho znakového útvaru jiným znakovým útvarem funkčně ekvivalentním. V překladovém procesu porovnáváme jednotlivé jazykové prostředky, které mají zcela určitou funkci v rámci překládaného textu, s prostředky jazyka, které by mohly plnit stejnou, popř. podobnou úlohu v textu překladovém. Překládání má tedy charakter výběru z více možností.⁵

Čeština i polština se typologicky řadí mezi flexivní jazyky, jsou geneticky příbuzné a v gramatice tedy v mnohém shodné. Různé systémové odlišnosti by při překladu neměly činit potíže (ovšem za předpokladu, že překladatel ovládá oba jazyky na dostatečné úrovni). Kvůli příbuznosti polštiny a češtiny jsou pravděpodobnější spíše chybné jazykové interference.

³ *op. cit.*

⁴ *op.cit.*

⁵ E. Lotko, *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*, s. 7-8

Zásadními rozdíly mezi porovnávanými jazyky jsou: výrazný sklon polštiny k neosobnímu vyjadřování⁶, oslabená úloha určitých slovesných tvarů ve větě ve prospěch tvarů neurčitých⁷, sklon češtiny k syntetickým pojmenováním a sklon polštiny k analytismům⁸.

V polštině jsou také hojně používány přechodníky a neosobní vazby. V překladatelské praxi je rovněž třeba věnovat zvýšenou pozornost takzvaným *falešným přátelům*, kterých lez u takto blízkých jazyků nalézt velké množství.

Vliv odlišného vývoje polštiny a češtiny způsobil, že se vnitřní diferenciací obou národních jazyků nekryje⁹. Hovorový styl polštiny se proto projevuje zejména lexikálními prostředky. *Język potoczny*, kterým jsou Shutého povídky napsány (autor nepoužívá nářečí - *gwary*; uplatňuje *dialekt miejski* – městskou mluvu: málo stabilní jazykový útvar, který je výsledkem prolínání spisovného jazyka, [a] příslušného interdialektu [...])¹⁰ je proto překládán kombinací hovorové a obecné češtiny.

1.5 překlad jako proces

Přijmeme-li jako východisko tezi, že předloha je pro překladatele materiálem, jež má umělecky zpracovat, pak bude možno požadavky kladené na překlad shrnout do tří bodů:

1. pochopení předlohy,
2. interpretace předlohy,
3. přestylizování předlohy.¹¹

Filologické pochopení textu je základním předpokladem překladu. Cílem překladu je převedení estetických a ideových hodnot díla z výchozího do cílového jazyka při použití adekvátních (tedy funkčních) ekvivalentů. Překlady v této práci jsou výsledkem dodržení těchto tří bodů – i přes různé podobnosti polštiny a češtiny není možné překládat doslovně; překlad je převodem daného obsahu z jednoho do druhého jazykového prostředí, tato prostředí nejsou totožná a proto v nich musí být k dosažení stejného cíle použito odlišných prostředků. Ke správné interpretaci díla je nezbytná znalost kulturního prostředí, o kterém

⁶ Ibid., s. 36

⁷ Ibid., s. 39

⁸ Ibid., s. 60

⁹ Ibid., s. 43

¹⁰ Ibid., s. 50

¹¹ J. Levý, *Umění překladu*, s. 25

dílo pojednává. *Přestylizování předlohy* je nejnáročnějším úkolem překladatelovým. Invariant musí být zachován, konečná fáze překladatelského procesu se skládá z mnohých transformačních úkonů (lexikální transformace, lexikálně-sémantické záměny a gramatické transformace). Cílem překladatelovy práce je zachovat, vystihnout, sdělit původní dílo, nikoliv vytvořit dílo nové, které nemělo předchůdce; cíl překladu je reprodukční.¹² Osobitostí překladatelovy práce je, že v konečné fázi své vnímání fixuje v podobě nového textu. Od původního autora se liší tím, že prvotním objektem pro něho není vnější skutečnost, ale její odraz v původním díle.¹³ Překladatel by měl také zvážit, kdo bude čtenářem – musí počítat s jistou úrovní čtenářových znalostí (od toho se odvíjí míra opisnosti překladu). Přeložené dílo je útvar smíšený, hybridní, v němž se prolíná předloha a její převod.¹⁴ Překládání je tedy procesem zodpovědným, špatný překlad vrhá špatné světlo i na autora. Každé překládané dílo je jiné, proto nelze generalizovat, ani používat neměnných postupů.

¹² Ibid., str. 50

¹³ J. Vilikovský, *Překlad jako tvorba*, s. 91

¹⁴ O. Krijtová, *Pozvání k překladatelské praxi*, s. 23

2. překlady s filologickým komentářem

2.1 **Święta!**

„Święta!” jsou krátkou povídkou. Tento prozaický text obsahuje četné vnitřní monology, pro které je příznačná vyšší míra hovorovosti. Autor se zabývá stereotypním pojetím vánočních svátků, děj je zasazen do prostředí sídliště. Hlavní postavou je „pan Stasiu”, jeho zachycené myšlenky se prolínají s konstatováním vypravěče, vnitřními monology manželky a dialogy s manželkou. V originálním textu je svérázně řešená interpunkce – dochází ke shlukování interpunkčních znamének. V povídce je několik typicky polských reálií.

Święta!

Ale pan Stasiu nakupił! Wędlinki, już pokrojonej przez miłą panią sprzedawczynię w cieniutkie plasterki, dwa kilo dobrej kielbaski, soków w kartonach, pepsi, pomarańczy, mandarynek, bananów, wiadro śledzi, zgrzewkę papieru toaletowego. Dwie pełne siatki. Że aż mu prawie otorbienie nie puściło, jak to dźwigał z hipermarketu trzy kilometry do domu. Tam i z powrotem. W te i wewte. A po co miał za autobus płacić? W dwie strony to masz złoty dziesięć i złoty dziesięć, to razem dwa złote czterdzieści, czyli jedno piwo. To warto dać na bilety? Lepiej wypić jedno piwo, a żonie przecież powie, że no co?, bilet tam i z powrotem, to dwa czterdzieści przecież tych pieniędzy nie przepił?, no chyba, że się ona skapnie, że coś za długo był.

Svátky!

Pan Stašu panečku nakoupil! Uzeninky, které milá paní prodavačka nakrájela na tenoulinké plátky, dvě kilečka dobrých klobásek, krabice džusů, pepsi, pomeranče, mandarinky, banány, kyblík sledů, balík toaletního papíru. Dvě napěchované tašky. Nákup se pronesl, div se mu neprotřhl pytlík, když se s tím tahal ty tři kilometry z hypermarketu domů. Tam a zpátky. Odtud i odtamtud. Proč by vyhazoval peníze za autobus? Se zpáteční cestou to máš zlotý deset a zlotý deset, dva zloté čtyřicet celkem,čili jedno pivo. Vyplatí se vypláznout to za lístky? Lepší dát si jedno, a ženě přece poví, že co jako?, jízdenka tam a zpátky, to máš dva čtyřicet, no přece jsem to nepropil?, leda že by jí docvaklo, že mu to nějak trvalo.

Problematika převodu jmen prostupuje celou moji práci. „Pan Stašu“, transkribovaná verze originálu („pan Stasiu“), je pro mě nejpřijatelnější. Naturalizace („pan Standa“) by znehodnotila pro českého čtenáře do jisté míry exotický nádech povídky, ponechání polské podoby by vedlo k zavádějící, nesprávně výslovnosti ([stasju]). Alternativními možnostmi jsou verze „pan Staš“, „pan Staša“.

Autorem zvolený styl odpovídá hovorové normě spisovného jazyka, i když s poněkud

vyšší mírou expresivity. Jazyk nenásilně přibližuje lehce sentimentální náladu předvánočního shonu, ústíciho v obecnou podrážděnost. Pokusila jsem se zachytit atmosféru užitím obecné češtiny, příznakovost textu vyjadřují zdobněliny („kilečka“, „uzeninky“) a hovorové prvky („vypláznout“, „dát si jedno“, „docvaklo“).

Pan Stašu je poněkud „machistického smýšlení“, často dělá narážky na své mužství. Problematickou překladovou jednotkou je proto věta „Ze aż mu prawie otorbienie nie puściło“, odkazující jednak k „napěchovaným taškám“ – adekvátním překladem by bylo „div nepovolily / se neutrhly uši“, případně „div se tašky neprotrhly“, jednak k eufemistickému označení orgánu mužského pohlavního ústrojí. *Otorbienie*, odvozenina od polského *torba* (taška), je tedy přeložena jako „pytlík“, obě významové složky jsou zachovány.

Obtížnější bylo rovněž přeložení části „Tam i z powrotem. W te i we wte.“ Oběma slovním spojením je ekvivalentem „tam a zpátky“. Řešení „Tam a zpátky. Odtud i odtamtud“ je snahou o zachování částečné synonymity a zároveň nádechu slovní hříčky.

Autorova interpunkce je ponechána.

— Coś tam długo byłeś w tym żancie — żona się pyta znad wypełnionych parującymi od różnych substancji garncezków.

— Kolejki mówię ci są takie, że nawet sobie nie zdajesz sprawy — odpowiada pan Stasiu i rzuca jej na stół dwie pełne siatki — Wszystko masz coś chciała.

— Jeszcze mi pójdziesz kupić jaja.

Jaja to mi się oberwą, myśli pan Stasiu i skrada się po cichu do dużého pokoju, niby že po což idzie, že což mu nagle jest potrzebne z dużého pokoju, otwiera cichutko barek i nalewa sobie lufę. Potem będzie musiał jeszcze wytrześć dywany.

– Byls v tom kéréfuru dost dlouho – ptá se žena, před ní hrnce různých obsahů, z nich pára.

– Takový fronty, to si vůbec nedovedeš představit – odpoví pan Stašu a mrskne na stůl dvě plné tašky. – Všechno co jsi chtěla.

– Ještě mi skočíš koupit vejce.

Vejce z toho snesu, myslí si pan Stašu a po špičkách zamíří do obýváku, jako že pro něco jde, že potřebuje něco zrovna v obýváku, potichoučku otevře barek, nalije si panáka. Pak ještě musí vyklepat koberec.

Príslovečné určení místa „v kéréfuru“ je do jisté míry naturalizací polského „w żancie“. *Géant* je řetězcem hypermarketů, v textu je zachycena popoštěná výslovnost jeho názvu. Adekvátním ekvivalentem je tedy počestěná verze výslovnosti názvu obchodního řetězce *Carefour*.

Další narážkou na páně Stašovo mužství je část „— Jeszcze mi pójdiesz kupić jaja. Jaja to mi się oberwą, myśli pan Stasiu”. Výraz *jaja* zde kromě vajec označuje i část pohlavního ústrojí, česky bychom řekli *koule*. „Vejce z toho snesu” je tedy pokusem o vytvoření funkčního ekvivalentu k originálu, se snahou o alespoň částečné zachování narážky na lidskou reprodukci.

Překládová jednotka *duży pokój* je přeložena jako *obývánk*. Doslovný překlad (*velký pokoj*) by nebyl přesný, originálu odpovídá spíše pojmenování *parádní pokoj*. V daném kontextu – kontextu panelákového bytu – jsou však lepšími východisky možnosti *obývací pokoj* a zejména hovorovější „obývánk”.

A ić ty. Wytrzepać dywany, zetrzeć podłogi, wyczyścić kryształę, przetrzeć zwilżoną szmatką meble, umyć okna, zrobić zakupy i jeszcze choinkę ubrać. Przynieść, zanieść, pozamiatać. Pan Stasiu klnie na czym świat stoi, żyć mu się odniehciewa.

Dej mi svátek. Vyklepat koberce, wytřít, naleštit křišťály, zvlhčeným hadříkem otřít nábytek, umýt okna, nakoupit a ještě ozdobit stromek. Podej, odnes, zameť. Pan Stašu nadává to jsou poměry na tom světě, žít ho netěší.

Pan Stašu se v duchu ohrazuje proti množství uložených domácích prací („A ić ty“). Text originálu je fonetickým přepisem jinak pravopisně správného rozkazovacího způsobu (idž). Z několika možností (jdi ty, dej mi pokoj, jdi s tím někam, jdi někam, dej mi svátek, atd.) považují poslední variantu za nejlepší, pro její ironičnost, hovorovost a nenápadný odkaz k motivu povídky.

Nespokojenost *pana Staša* s řádem světa („klnie na czym świat stoi, żyć mu się odniehciewa”) je v překladu výsledkem celkového přehodnocení při převodu ustálených slovních spojení.

Pan Stasiu trzepie dywany i jest wkurwiony. Dla niego to tych swiąt mogłoby nie być. Jest podenerwowany, ale też w tym samym momencie jest gdzieś tam w sobie bardzo zadowolony. Bo dywany mają ładne, nowe, czyste i kiedy je trzepie wszyscy sąsiedzi widzą, że są ładne i potem mówią w domach: ci to mają ładne dywany. To naprawdę ładne dywany — myśli pan Stasiu — nie, to co Nowakowie z dziewiątego, że aż się nieprzyjemnie robi, jak człowiek patrzy na taki dywan. Ucioryany, zgnojony, barachło. Jakby tam świnię mieszkaly nie ludzie. Zresztą tacy oni, jak ten dywan. Nie ukloni się taki jeden z drugą, chociaż młodszy jest. A co ja mam się kłaniać wcześniej do nich? Niedoczekanie. Niech się oni kłaniają! A co to ja jestem?! Syfciarze jedni. Aż szaro jest od tego ich dywanu. Auta na parkingu mają szary nalot. Szmata nie dywan! A nasz to miło rozwiesić, ładne wzorki i modne kolory, jeszcze w ciężkich czasach kupowane. Człowiek nie ma się czego wstydzic — może spokojnie rozwiesić i wytrzepać, tak jes czy nie?

— Dzień dobry — mówi pan Stasiu do sąsiada — Pan też trzepać?

— No — odpowiada sąsiad markotnie.

Pan Stašu klepe koberce a je kurevsky nasraný. Co se jeho týče, Vánoce můžou klidně zrušit. Je podrážděný, ale zároveň někde uvnitř náramně spokojený. Protože mají pěkné koberce, nové, čisté, a když je klepe všichni sousedi vidí, že jsou pěkné. Jsou to opravdu pěkné koberce – myslí si pan Stašu – ne jako mají Nowakovi z devátého patra, člověku se až dělá šoufl, když se na takový koberec kouká. Umouněný, zahnojený, krám. Jako by tam bydlely čuňata, ne lidi. Koneckonců jaký pán, takový koberec. Že by pozdravili, jeden jako druhý, vždyť jsou mladší. Mám je snad zdravit první? Houby s octem. Jen ať pěkně zdraví oni! Kdo si myslí, že jsem? Bordeláři jedni. Od toho jejich koberce se až dělá šedivo. Vrstva šedi pokrývá auta na parkovišti. Onuce je to, žádný koberec! Rozvěšovat náš koberec je čirá radost, hezký vzorek, módní barvy, kupovali jsem ho ještě za těžkých časů. Člověk se nemusí stydět – bez obav ho může rozvěsit a vyklepat, none ?

– Dobrý den – zdraví pan Stašu souseda – Taky klepat?

– No – odpoví sused unyle.

Vulgarismus „wkurwiony“ nemá v češtině přesnou obdobu – „nasraný“ je méně expresivní. Jako adekvátní ekvivalent jsem tedy zvolila slovní spojení „kurevsky nasraný“.

Konstatování „Dla niego to tych swiąt mogłoby nie być” by mohlo být přeloženo jako *pro mě za mě, svátky můžou nebejt*, s přihlédnutím k faktu, že zde dochází k prolnutí třetí osoby vyprávěcí perspektivy s charakterem vnitřního monologu, jsem volila jinak.

Znovu jsem narazila na problematiku převodu jmen („Nowakowie“). Stejně jako při výběru jména hlavního hrdiny (a posléze také jeho choti : viz dále) jsem se rozhodla pro částečnou exotizaci – zachováním původního polského pravopisu, ovšem s příslušnou českou deklinací.

Marné, zbytečné čekání („Niedoczekanie.“) mohlo být přeloženo idiomem *aż naprší a uschne*, „houby s octem“ však podle mého názoru lépe vystihují náladu a potenciální idiomekt *pana Staša*.

Řečnická otázka „tak jes czy nie?“ je ve výchozím textu zachycena foneticky („jes“ namísto *jest*), pokusila jsem se o dosažení stejného efektu drobnou kompenzací – stažením tvaru *je to tak, nebo ne?* do dynamičtější a pravopisně nesprávné formulace „none?“.

Placki zrobić. Makowiec. Sernik. Przekładaniec. Murzynek. Drożdżowe. Jeszcze to. Jeszcze tamto. Ręce do dupy wchodzą. Nie mówiąc nawet o rybie.

Napéct. Makovka. Tvarožník. Prokládaný piškot. Kakaovník. Z kynutého těsta. Ještě tohle. Ještě tamto. A jednomu můžou, doprdele práce, ruce upadnout. O rybě radši pomlčet.

V průběhu překládání jsem několikrát narazila na úskalí kulinářské slovní zásoby. Zejména lexém *placki* je značně problematický, v podstatě bezekvivalentí. V případě vánoční povídky se jedná (pouze přibližně) o období českého cukroví, ale nejde o *drobné tvary z různých druhů těst*. Žádný z českých výrazů (*koláče, buchty, bábovky, pečivo, cukroví, zákusky, moučnický* atd.) neodpovídá polskému významu. „Napéct“ je v mém překladu jakýmsi kompromisem. Přeložení názvů jednotlivých druhů výše zmíněného *vánočního pečiva* je výsledkem naturalizace, v případě *przekładania* došlo k rozšíření informačního základu.

Vnitřní monolog značně podrážděné *paní Zofie* (viz výše) dosahuje vrcholu své emotivnosti ve značně expresivní formulaci „*reče do dupy wchodzą*“. Tento metaforický obrat navozuje představu jisté *nehygieničnosti*, které je dosaženo těsnou blízkostí (kuchařčiných) rukou a řitě. Současně vyjadřuje únavu. Užitím vulgárního „*doprdele práce*“ zůstaly obě významové složky zachovány.

Aaa.. już mam dość tych świąt — myśli sobie pani Zofia — ciągle tylko gary i gary. Człowiek nawet na chwilę usiąść nie może coś pooglądać, tylko od rana do wieczora stój i gotuj. Żeby się te święta wreszcie skończyły.

Aaa.. už mám těch svátků po krk – myslí si paní Zofia – nádobí, dokola nádobí. Člověk si ani nemůže sednout, aby se na něco koukl. Stůj od rána do večera nad plotnou. Už aby ty svátky skončily.

V pokračování vnitřního monologu si *paní Zoša* posteskuje nad údělem hospodyně („*tylko od rana do wieczora stój i gotuj*“). Doslovný překlad (*stůj a vař*) není vhodný, frazeologismus *stát nad plotnou / u sporáku* je autentičtější. Možnou variantou bylo nahrazení příslovečného určení „*od rána do večera*“ expresivnějším *furt*.

Aaa.. jeszcze kartki wysłać do rodziny i znajomych, nawet mi nie mów.., kartek im się zachciewa, kartki, znaczki, a to wszystko kosztuje, przyjdą święta to tylko wydatki, wydatki i wydatki -bez końca, człowieka aż coś bierze od środka.., skaranie boskie z tymi świętami..!

Aaa.. ještě rozeslat přání rodině a známým, ani mi nemluv.., přáníček se jim zachtělo, pohledy, známky, nic není zadarmo, přijdou svátky a peníze začnou lítat, výdaje, výdaje bez konce, až to s člověkem cloumá.., Bože za co nás trestáš těma svátkama..!

Nekonečné výdaje vedou k jistému vnitřnímu napětí („*człowieka aż coś bierze od środka*“). V polštině je tato skutečnost vyjádřena podobným způsobem, jako v českém *chytá*

mě vztek. Výsledné „až to s člověkem cloumá“ je přehodnocením příslušné překladové jednotku výchozího textu.

Po klatce unoszą się zapachy różnych substancji aromatycznych i smaženiny, aż miło w płuca wciągnąć. Pan Stasiu wraca do domu z dywanami i chrząka.

— Wytrzepałem ci dywany, zobacz, jak ci wytrzepałem — pan Stasiu wskazuje na dywany i chrząka — Nikt ci tak nie wytrzepie jak ja, co byś ty zrobiła, gdyby mnie zabrakło, no kto by ci tak wytrzepał dywany — dodaje.

— To dla mnie wytrzepeš? — pyta pani Zosia — Dla mnie?, a dla siebie to nie trzepeš, co?

— Ja dla siebie, to nie potrzebuję — pan Stasiu jest dziś najwyraźniej zadziorny w stosunku do ženy — Dla mnie, to mogą być nietrzepane.

— Taki jesteś mądry? — pyta pani Zosia, a pan Stasiu już patrzy, co žena tam robi i już krytycznie ocenia jej krzątání i chrząka — Znowuś narobiła ciast, kto to będzie wszystko jadt?

— A ty, co tak chrząkasz — pyta się žena na odczepnego — Przeštań wreszcie chrząkać!

Chodbou se linou aromatické látky a vůně smažení, radost naplnit plíce. Pan Stašu se vrací domů s koberci a pochrochtává.

– Vyklepal jsem ti koberce, hele jak jsem ti je vyklepal – ukazuje pan Stašu koberce a chrochtá – Nikdo ti je nevyklepe jako já, co by sis počala kdybys mě neměla, no kdo by ti vyklepal koberce – dodá.

– Pro mě jsi je vyklepal? – ptá se paní Zoša – Pro mě?, a pro sebes’ to nedělal, co?

– Já je vyklepaný nepotřebuju – pan Stašu je dnes na manželku mimořádně vysazený – pro mě se teda klepat nemusej.

– Chytračit, to jo – na to paní Zoša, a pan Stašu kouká, co žena dělá a už kriticky hodnotí výsledky jejího snažení a chrochtá – Tys toho zas napekla, kdo to všechno bude jíst?

– Můžeš mi říct, co tak chrochtáš – ptá se žena, aby měla pokoj – přestaň konečně s tím chrochtáním!

Autor se při popisu čichových vjemů na chodbě drobně odchýlil od stylu povídky směrem ke stylu odbornému, užitím chemického termínu *substancje aromatyczne*.

„Aromatické látky a vůně smažení“ jsou výsledkem snahy o minimalizování krkolomnosti češtiny v tomto (i v originále neobvyklém) vyjádření.

Nie kupuj mi żadnych prezentów — krzyżąc uprzedzał żonę przed świętami, żeby mu żadnych prezentów nie kupowała — Co to ja jestem dziecko, żeby prezenty dostawać?, a po co mi te prezenty powiedz mi?

— Ty mi też nie kupuj — odpowiadała pani Zosia.

Pan Stasiu ani by nawet nie pomyślał, żeby jej kupić. Kto to widział wydawać pieniądze na głupoty?! Końcem końców budżet domowy nie uszczuplał.

Žádný dárky mi nekupuj – s křikem upozorňuje ženu před svátky, aby nekupovala žádné dárky – copak jsem děcko, abych dostával dárky?, no řekni, k čemu dárky?

– Ty mi taky nic nekupuj – odpověděla paní Zoša.

Pana Staša by ani nenapadlo, že by jí něco kupoval. Kdo to kdy viděl vyhazovat peníze za blbosti?! Aspoňže nenapnul domácí rozpočet.

Polština častou používá přechodníky („krzycząc”), v tomto případě jsem provedla gramatickou transformaci – nahradila jsem přechodník předložkově-jmennou vazbou.

Wreszcie ta wigilia. Skończyło się urwanie jaj, teraz można coś zjeść. Na białym obrusie talerze na gazetach, żeby barszczem nie poplamieć. Obrus musi całe święta wytrzymać!

Konečně štědrý večer. Konec záprahu, teď je čas dávat si do nosu. Na bílém ubruse talíře na novinách, aby se nepocítil barszczem. Ubrus musí vydržet na celé svátky!

Další narážku na *jaja* se mi nepovedlo do češtiny převést. „Skończyło się urwanie jaj” – doslovně *skončilo trhání koulí* – má tedy podobu „konec záprahu”. Pokusila jsem se alespoň o částečnou kompenzaci užitím frazeologismu „dávat si do nosu”, a tím v překladu zachovat alespoň nějakou část těla.

Z kategorie problematiky kulinářského názvosloví je *barszcz*. V obecném povědomí českých čtenářů je spíše *boršč*, který ale, narozdíl od *baršč*e, není tradičním vánočním chodem. V české verzi internetové encyklopedie Wikipedia mají *baršč* i *boršč* zamostatná hesla, na základě tohoto poznatku jsem zvolila možnost „baršč”, a to bez jakéhokoli doplňujícího vysvětlování. Úloha *baršč*e v tomto textu není natolik důležitá.

— Żebyś przestała się ze mną klócić — pan Stasiu trzyma w obu rękach cienki opłatek i składa żonie życzenia.

— To ty się ze mną klóciš — odpowiada żona, chociaż jej życzenia mają być dopiero za chwilę.

— No, ja się z tobą klóczę? — ni to pyta, ni to mówi pan Stasiu

— Ale czemu od razu podnosisz głos? — pyta tym razem pani Zosia.

— A czemu ty podnosisz — panu Stasiowi wydaje się, że to żona podnosi głos.

— Ja nie podnoszę, ja tylko mówię — pani Zosia już tam sama wie, że nie podnosi głosu, tylko mówi.

— No mówisz, ja widzę, jak mówisz — pan Stasiu też ma oczy i widzi co jest grane.

— Ee, daj spokój — pani Zosia ma już dosyć tych klótni męża.

— Ty daj spokój, żeby człowiek choć raz w roku spokoju nie miał — pan Stasiu jest przekonany, że wina leży po stronie żony.

— To czemu zaczynasz — pani Zosia jednak chce wiedzieć.

— Kto zaczyna, ja zaczynam?, no wiesz co? już nie przesadzaj — kończy składanie życzeń pan Stasiu. Teraz pani Zosia będzie składać życzenia.

— Žebyś przestał ubierać się w takie głupie rzeczy — mówi, i pan Stasiu przerywa jej życzenia jeszcze jednym swoim życzeniem, bo akurat mu się przypomniało, a jest to bardzo ważne życzenie:

— Žebyś mniej rozmawiała przez telefon, bo rachunki kto potem płaci?

— Aby ses se mnou přestala hádat – pan Stašu drží tenounký svatý oplatek obouruč a přeje ženě.

— To ty se hádáš se mnou – odpovídá žena, i když ona mu má přát až za chvíli.

— Jo já se s tebou hádám? – napůl se ptá napůl říká pan Stašu.

— Ale proč hned zvyšuješ hlas? – ptá se teď paní Zoša.

— Proč ho zvyšuješ ty – zdá se panu Stašovi, že hlas zvedá žena.

— Já nezvedám hlas, jen to říkám – paní Zoša ví sama nejlíp, že nezvedá hlas, ale jen to říká.

— Řikáš, říkáš, to vidim, jak to říkáš – pan Stašu má taky oči a vidí, o co jde.

— Ee, dej pokoj – paní Zoša má těch manželových hádek už dost.

— Ty dej pokoj, člověk chce mít klid aspoň jednou za rok – pan Stašu je přesvědčený, že vina je na straně manželky.

— Tak proč začínáš – přece jenom chce vědět paní Zoša.

— Kdo začíná, já začínám?, hele víš co? nepřeháněj – končí své přání pan Stašu. Teď bude přát paní Zoša.

— Aby ses přestal oblíkat do toho připitomělyho oblečení – říká a pan Stašu jí do toho skočí, aby jí popřál ještě jednou, protože si zrovna vzpomněl, že tohle je velice důležité přání:

— Abys miň telefonovala, protože účty pak platí kdo?

Za větší pozornost než „baršč“ stojí jiná realie – štědrovečerní lámání svatého oplatku. Je to náboženský zvyk; účastníci večere si nabízejí oplatek a přejí si. Domnívám se, že v překladu této povídky není nutné připojovat žádné vysvětlivky: průběh tradice vyplývá z kontextu.

A w telewizji wigilia z jedyńką.

No to jest prawdziwa wigilia — myśli pani Zosia, wszystko aż się lśni od czystości i takim ładnym porządku są sztucznie poukładane, to jest wigilia.

— Co oni tam jedzą? — pyta pan Stasiu.

— Taką kutię — odpowiada żona

To jest prawdziwa wigilia — myśli pan Stasiu — To jest wigilia jak się patrzy, wino na stole, nie to co u nas. Nawet kutii nie ma.

— A co to jest ta kutia? — pyta jeszcze żony.

— Kutia to jest kutia, cicho bo nie słyszę — odpowiada pani Zosia.

— Jak nie słyszysz, to ci podgłośnię — mówi pan Stasiu i daje głos prawie na wszystkie kreski, że aż telewizor buczy i nic nie slychać — Już słyszysz?

A v televizi štědrý večer s jedničkou.

To je štědrý večer jak má být – myslí si paní Zoša, všechno září čistotou a příbory urovnané, to je štědrý večer.

– Co to tam jedí? – ptá se pan Stašu.

– Takovou kuťu – odpovídá žena

To je štědrý večer jak má být – myslí si pan Stašu – To je štědrý večer jaksepatří, na stole víno, ne jako u nás. Ani tu kuťu nemáme.

– Co je to ta kuťa? – zeptá se ženy.

– Kuťa je kuťa, buď zticha nic neslyším – odpoví paní Zoša.

– Když to neslyšíš, zesílím ti to – říká pan Stašu a dá zvuk skoro na poslední čárku, že televize ječí a není nic slyšet – Už to slyšíš?

„Jedynka“ označuje, podobně jako v češtině „Jednička“, první program veřejnoprávní televize, v překladu tedy není nutné se tím více zabývat. Za zmínku stojí spíše *kutia*, tradiční chod polské štědrovečerní večeře. Je to pokrm vycházející z ukrajinské kuchyně, připravovaný z máku a sušeného ovoce. Jak je ovšem patrné z dialogu manželů, úroveň znalosti tohoto jídla je v Polsku rozrůzněná. Počeštěné verze názvu (*kuťa*, *kuča*) jsou pro české čtenáře pravděpodobně nicneříkající, přesto jsem se rozhodla „kuťu“ ponechat bez vysvětlení, vždyť *pan Stašu* také tápe.

— Przypomnij mi, żeby po świętach jeszcze zanieść buteleczkę moczu do zbadania — mówi do żony pan Stasiu i pakuje sobie do ust kawał ryby. Ale żona nic na to nie mówi, że aż pan Stasiu robi się czerwony na twarzy, tak w nim krew buzuje i już ma coś powiedzieć niemiłego, gdy nagle!

Dzwonek do drzwi! Pani Zosia podchodzi do drzwi i patrzy przez judasza. Na klatce śpiew. Wśród nocnej ciszy głos się rozchodzi. Kto to? No kto to? — dopytuje się z pokoju pan Stasiu.

— Kolędnicy — odpowiada żona.

— To nawet nie otwieraj — odpowiada z kolei pan Stasiu.

— Trzymają jakąś szopkę z papieru, dzieci jakieś, melodia to niepodobna nawet do niczego — komentuje na bieżąco pani Zosia.

— Daj spokój, nawet nie otwieraj — pan Stasiu jak chce, to umie być stanowczy.

— Przecież nie otwieram, czego się mnie czepiasz — równie stanowczo odpowiada pani Zosia.

— Ale wyglądasz tak, jakbyś miała otworzyć — trafnie ocenia sytuację pan Stasiu.

– Připomeň mi, že mám po svátcích donést na vyšetření lahvičku moči – říká ženě pan Stašu a láduje si do pusy kusanec ryby. Ale žena na to nic neříká, až z toho panu Stašovi rudne obličej, jak se v něm vaří krev a už se chystá patřičně reagovat, když tu náhle!

Někdo zvoní! Paní Zoša jde ke dveřím a dívá se kukátkem. Na chodbě zpěv. Půlnočním tichem hlas se rozléhá. Kdo to je? No kdo je to? – volá z pokoje pan Stašu.

– Koledníci – odpovídá žena.

– Tak ani neotvírej – na to pan Stašu.

- Mají papírový betlém, nějaká děcka, těžko říct, co to zpívají – komentuje paní Zoša aktuální dění.
- Ale kuš, vůbec neotvírej – když pan Stašu chce, umí být rozhodný.
- Dyt' neotvírám, co mě otravuješ – odpovídá paní Zoša stejně tak rozhodně.
- Ale vypadáš, jako by ses chystala otevřít – pan Stašu trefně zhodnotí situaci.

Polské slovo *judasz* výjimečně dobře zapadá do křesťanského pojetí Vánoc nastíněného v povídce – *Judasz*, česky *Jidáš*. Podle mého názoru se v textu originálu jedná spíše o šťastnou shodu okolností, každopádně žádný výraz s náboženskou konotací pro *kukátko* se mi nalézt nepodařilo.

„Wśród nocnej ciszy głos się rozchodzi” je začátkem známé polské vánoční koledy. Při překladu jsem se snažila zachovat písňovou formu (výsledný text lze zpívat původní melodií).

Wigilia, wigilia i po wigilii, raz dwa, zaraz wszystko pomyte i się suszy na ociekarce. Już wszystko wysuszone, poukładane, pochowane na przyszły rok. Jak pan bóg przykazał. Glanc.

Štědrý večer, štědrý večer a je po něm, raz dwa, za chvilku je všechno umyté a osychá na odkapávači. Už je všechno utřené, uklizené, připravené na příští rok. Jak si to pánbíček přeje. Glanc.

Závěr vnitřního monologu *paní Zoši* připomíná modlitbu, *amen* je nahrazeno podobně rozhodným „Glanc.“

A po wiececzy wigilijnej to już w majestacie prawa bożego pan Stasiu mógł spokojnie napocząć halba, a żona nawet nie mrugnęła, post się skończył i tłuste można jeść! Napił się, najadł jeszcze raz, zasycił plackami i wędlinkom, i leął przy stoliku, a kiedy tak leżał objedzony jak bąk i majaczył, posłyszał, że ulokowane na talerzu resztki wędliny mówią do niego ludzkim głosem. Na dodatek wydało mu się, że mówią nie tylko ludzkim głosem, ale i obrażonym tonem. Nie mógł uwierzyć.

— to niemożliwe, nie mogę uwierzyć — wystękał w malignie, podniósł się na łokciu i jak się tak przypatrzyl bliżej, to ona, ta wędlina rzeczywiście mówiła. Bez dwóch zdań!

Mówiła cichutko, że wszystko dobrze, ale mogło być taniej, w te święta bożego narodzenia.

— Kurde wiedziałem — mruknał pan Stasiu jakiś taki wewnętrznie rozdrażniony, a następnie bez wahania wepchnął resztki z talerza do ust. Bo co prawda, to prawda, ale byle głupia kurwa, wędlina, nie będzie mu w takiej miłej chwili truć dupy. Na to sobie nie pozwoli!

A po štědrovečerní večeři, bylo to jeho svaté právo, mohl pan Stašu v klidu načít flašku, pústu odzvonilo a smí se jíst tučně! Napil se, ještě jednou najedl, dosytil zákusky a uzeninou, natáhl se u stolku, a jak tak napráskaný jak medvěd ležel a blouznil, zaslechl, že zbytky uzenin k němu ze stanoviště na talíři promlouvají

lidským hlasem. Navíc se mu zdálo, že nejenomže mluví lidským hlasem, ale taky nakvašeným tónem. Nemohl tomu uvěřit.

– to není možný, tomu nemůžu věřit – zasténal blouznivě, zvedl se na loket a jak si to tak prohlížel zblízka, ta uzenina skutečně mluvila. O tom nebylo pochyb.

Hovořila tichoučce, všechno zdá se v pořádku, ale mohlo být laciněji, během těch vánočních svátků.

– Sakra já to věděl – zabručel pan Stašu uvnitř tak nějak rozrušený, načež si bez zaváhání strčil zbytky z talíře do pusy. Pravda pravdou, ale nějaká kurva posraná uzenina ho nebude v tak sváteční chvílce vopruzovat. To si nenechá líbit!

K poslední části povídky je nutné připojit komentář. Umístila bych ho do předmluvy, případně do překladatelského doslovu. Komentář formou poznámky pod čarou by mohl na čtenáře působit rušivě. V Polsku rozšířená pověra o zvířatech promlouvajících o půlnoci dvacátého čtvrtého prosince lidským hlasem, je v Čechách neznámá. Nejbližší je jí pravděpodobně zvyk dávat výslužku hospodářským zvířatům. Bez jistého vysvětlení je český čtenář ochuzen o další nikoli nevýznamný rozměr povídky. Pointou v každém případě zůstává, že se *pan Stašu* během svátků přejí a přiopeje, vrcholem je obrovský protiklad vánoční atmosféry klidu a míru a nečekané vulgarity.

2.2

Odwiedziny

„Odwiedziny“ jsou velmi krátkou povídkou, jejíž děj je zasazen do sídlištního panelákového bytu, do období vánočních svátků. Trefně ilustruje atmosféru návštěv – se všemi zdvořilostními akty, vážnoucí konverzací a neustálým pobízením ke konzumaci. Shuty povídku dynamizuje užitím krátkých vět. Přibližně dvě třetiny textu jsou zachyceny formou „polodialogu“. Povídka má do jisté míry komický nádech – syn hostů porušuje nepsaná, zautomatizovaná pravidla, jimiž se průběh návštěv obvykle řídí. Jeho nezájem o nabízené pohoštění ústí v až absurdní snahu zúčastněných dospělých k jídlu ho prostě donutit.

Hlavním cílem povídky je zobrazení stereotypního modelu chování hospodyněk (a o polských hospodyňkách to platí dvojnásob): důkladné nasycení (ne-li přesycení) hostů má být důkazem „zvládnutí domácnosti“. Příběh může být vnímán i jako kritika konzumní společnosti (syn vyžaduje *Pepsi*, ničeho jiného se přes četná naléhání ani nedotkne), v závěru povídky autor použije jazyk reklamy (z oblasti mycích a čistících prostředků), což přispívá k celkové absurditě jednání postav i vyznění povídky.

Odwiedziny

W trzeci dzień świąt, bo wiadomo, że w drugi to nie wypada, wpadli z wizytą znajomi. Pan Gienek siedział i zapamiętane oglądał telewizor. Kto przyszedł? Państwo Męczarscy z synem. Kto? No dobra. Trudno. Się mówi, a żyje się dalej.

Návštěva

Třetí den svátků, druhý se to pochopitelně nehodí, přišli na návštěvu známí. Pan Gienek seděl a zarputile sledoval televizi. Kdo to přišel? Manželé Menčarští se synem. Kdože? No jo. Škoda. Je umřít. Co nadělaš.

Jméno „Gienek“ zůstalo v původní, polské podobě. Transkripce nebyla nutná, neboť výslovnost je při tomto zápisu blízká polské. Větším problémem bylo příjmení „Męczarscy“, jehož sémantickou složkou jsou v polštině *muka*, *trápení*. Ve svých překladech jsem se rozhodla pro použití transkripce pro všechna vlastní jména. Cílem mého překladu je v souladu se Shutym ukázat polskou realitu dneška, jakýmikoli převody těchto jmen do češtiny by se ztratil pro českého čtenáře mírně exotický přídech povídky. Stejně jako v ostatních případech se transkribované příjmení řídí pravidly české deklinace.

Nejbližšími ekvivalenty polského úsloví *trudno się mówi / trudno się nazywa* jsou *škoda / co se dá dělat*. Autor toto úsloví vtipně rozdělil. Samotné „trudno“ se používá běžně (stejně jako „škoda“). „Się mówi, a żyje się dalej“ by v doslovném překladu znělo „říká se, a žije se dál“. Ovšem překlad „Škoda. Říká se, a žije se dál“ je nečitelný. Je možno ho přeformulovat (např. *Škoda. Řekneš si, a jdeš dál*), ale zvolená varianta podle mého názoru nejlépe vystihuje původní myšlenku.

Państwo Męczarscy zdjeli jak się należy buty, chociaż pani Halinka przekonywała ich kurtuazyjnie, jak tylko mogła, że żaden kłopot, że naprawdę nie potrzeba ściągać butów, ale państwo Męczarscy wiedzieli, że taki jest obyczaj i nie należy go zmieniać, a zapewnienia gospodyni, że nie trzeba ściągać butów; należy potraktować tylko i wyłącznie jako uprzejmość i dowód sympatii. Słusznie! Uśmiechnięci ściągnęli buty. A potem przeszli do dużego, bo tak też im pani Halinka powiedziała: no przejdźcie do dużego.

Pan a paní Menčarští si, jak se sluší, zuli boty, i když je paní Halinka zdvořile a seč jí síly stačily ujišťovala to je v pořádku, není třeba se zouvat, ale pan Menčarský i jeho choť věděli, že zvyk je zvyk a hostitelčino ujišťování, že se nemají zouvat, nutno brát jako slušnost a důkaz pohostinnosti. Tak to má být! S úsměvem si sundávali boty. A potom se přesunuli do obývacího, protože paní Halinka zvala dál: no jen pojdte do obývacího.

Tato část textu, v níž se popisují zouvací zvyklosti, je přeložena spíše volněji. Slovní spojení „państwo Męczarscy” (doslovně: manželé Menčarští) je nahrazeno jako „pan a paní Menčarští”, „pan Menčarský i jeho choť“, aby se alespoň částečně omezilo neustálé opakování *manželů*.

Zvolání „słusznie!” odpovídá českému (*a*) *právem!*, „tak to má být!“ je výsledkem celkového přehodnocení původního textu.

„Uśmiechnięci ściągnęli buty” – v překladu došlo ke změně slovesného vidu na nedokonavý, přívlastek (přídavné jméno *uśmiechnięci*) byl převeden jako příslovečné určení způsobu; doslovný překlad *usměvaví si sundali boty* by působil méně vhodně.

„Duży“ (*duży pokój*) je přeložen jako „obývací“, překlad *parádní pokoj* (případně v češtině méně obyklé *velký pokoj*) se do prostředí panelákového bytu nehodí.

— Przynies jakiejś wędlinki, sałatki, no co tak siedzisz — zwrócił się pan Gieniu do żony, chociaż nie siedziała — Przecież widzisz, że goście głodni.

Ale państwo Męczarscy na te słowa zaczęli zgodnie z niepisaną tradycją zapierać się, że głodni nie są, chociaż specjalnie nie jedli u siebie sytego obiadu, żeby sobie zostawić miejsce na ewentualne przysmaki. Gospodarz oczywiście nawet nie chciał słuchać, że państwo Męczarscy głodni nie są. Na co oni jeszcze bardziej zapewnili, że w żadnym wypadku głodni nie są, obiad przecież jedli przed wyjściem. Na te słowa gospodyni zaczęła nalegać, że koniecznie muszą coś skosztować.

– Dones nějaké uzeniny, salát, no co tak sedíš – obrátil se pan Gieňu na ženu, i když vůbec neseďela – Vždyť vidíš, že má návštěva hlad.

Ale pan a paní Menčarští se na ta slova začali podle nepsaných pravidel bránit, že hlad nemají, i když si doma schválně dali jen lehký oběd, aby jim ještě zbylo místo na případné pohoštění. Hostitel nechtěl samosebou ani slyšet, že Menčarští hlad nemají. Načež Menčarští ještě zdůraznili, že v žádném případě hladoví nejsou, vždyť obědvali, než vyrazili. A hostitelka tedy začala naléhat, rozhodně musí aspoň ochutnat.

Familiérní, byť trochu upjatá atmosféra návštěvy je naznačena použitím zdrobnělé, domácké verze mužského jména *Gienek* – „Gieniu“. I zde byla volbou transkripce, původní pravopis by mohl vést k nesprávné výslovnosti ([gjenju]).

Ve větě „Przecież widzisz, że goście głodni“ je namísto překladu *hosté jsou hladoví* zvoleno slovní spojení „návštěva má hlad“ – domnívám se, že v této podobě je to běžnější, přirozenější.

V souladu s původním textem je zachováno opakování obratu „hlad nemají“ – pomocí tohoto opakování je podtržena úmornost, stereotypnost a předvídatelnost situace.

Po rytualnej grzecznościowej wymianie zdań, goście usadowili się za szeroką ławą, a pani Halinka nakroiła, przygotowała, zaparzyła kawy i herbaty, przyniosła, rozstawiła i zachęciła do konsumpcji. Z początku niešmialo, ale jednak, zabrali się gošcie do kosztowania potraw pani Halinki. A Syn państwa Męczarskich siedział i nic nie jadł.

Po rituální výměně zdvořilostí se návštěva uvelebila u širokého konferenčního stolku, paní Halinka krájela, připravovala, vařila kávu a čaj, nosila, servírovala a pobízela k jídlu. Zprvu sice ostýchavě, ale přece, hosté se pustili do ochutnávali pokrmů pani Halinky. A Syn manželů Menčarských seděl a nic nejedl.

V první větě této pasáže došlo k četným transformacím: k syntaktická kondenzaci „po rytualnej grzecznościowej wymianie zdań“ na „po rituální výměně zdvořilostí“ a k mnohonásobné gramatické záměně slovních tvarů – zvláště ke záměně dokonavých sloves za nedokonavá.

V českém překladu je, podle polského originálu, ponecháno velké písmeno u „Syna“. Autor tímto zápisem zřejmě naznačuje, že syn je zkratka *Syn* (ve zbývajícím textu se vyskytuje už pouze s malým písmenem, žádné jiné jméno pro něj uvedeno není). Označení syna „Synem“ dodává této postavě jistou míru záhadnosti a zároveň mírně komický rozměr.

Pani Halinka widząc, że syn państwa Męczarskich siedzi i nic nie je, jakby go to nie cieszyło, zaczęła się go pytać, do której klasy chodzi, i że jest już duży, ale on nic nie mówił.

— no co on taki niešmialy, czy co — próbowała, w związku z tym, zażartować pani Halinka.

— Ale przecież ty nie jesteś taki niešmialy — powiedziała pani Męczarska patrząc na syna — No weź nałóż sobie wędlinki, czegoś, sałatki, bardzo dobra sałatka.

— No nałóż sobie sałatki — powiedział pan Męczarski i nałożył synowi na talerz sałatki — Masz jedz. Ale syn nie jadł.

Když si paní Halinka všimla, že syn manželů Menčarských sedí a nic nejí, jako by ho to netěšilo, začala se ho ptát, do které chodí třídy, a že už je velký, ale on nic neřikal.

– To je tak stydlivý, nebo co – zkoušela vzhledem k tomu žertovat paní Halinka.

– Vždyť taková stydlivka nejsi – řekla paní Menčarská a dívala se na syna – Jen si nandej uzeninky, salát, cokoli, výtečný salát.

– Jen si dej salát – řekl pan Menčarský a naložil synovi salát na talíř. – Na a jez.

Ale syn nejedl.

Přechodník „widząc“ je přeložen vedlejší větou.

Část „jako by ho to netěšilo“ je i původním textu poněkud nejednoznačná. Je snadné si domyslet, že syna netěší zhola nic.

Vložené „vzhledem k tomu“ vyzní je v polštině podobně nejasné, jako v překladu. Pravděpodobně se vztahuje ke dvěma faktům: syn nic neříká a paní Menčarská (dokonce i sama sobě) předstírá, že si s ním báječně povídá.

— Jaki on grzeczny — powiedział pan Gieniu, myśląc „wstrętny bachor" pomyślał — a może on chce placka?

— Może placka zjesz — spytała pani Męczarska — Masz zjedz sobie placka, makowiec, pyszny.. — podała synowi talerzyk z makowcem.

— No dajcie mu spokój, niech sobie chłopak zje w spokoju — na wesoło próbował zamknąć sprawę pan Gieniu — Jak będzie chciał, to sobie sam weźmie.

— Co nałożyć ci kielbasy?, masz — i nałożył synowi kielbasy pan Męczarski — Jedz, dobra kielbasa.

— Bardzo dobra — pokreśliła pani Halinka — Kupiłam ją na targu, wiejska, prawdziwa, droga.

Ale syn państwa Męczarskich nie jadł.

– Ten je ale wychovaný – řekl pan Gieňu, „protivnej fracek“ pomyslel si – třeba má chuť na buchtu?

– Nechceš buchtu – zeptala se paní Menčarská – Na, dej si buchtu, báječná makovka.. – podala synovi talířek s makovkou.

– Ale nechte ho, ať se v klidu nají – snažil se pan Gieňu případ uzavřít zvesela – Když bude chtít, tak si nandá sám.

– Nandám ti klobásku, ano?, na – a pan Menčarský naložil synovi klobásu – Jez, je dobrá.

– Moc dobrá – přisadila si paní Halinka, koupená na trhu, pravá, drahá.

Ale syn manželů Menčarských nejedl.

Polskému „grzeczny“ odpovídá české *hodný*, ovšem v tomto případě by bylo třeba užít konkretizace (a tím rozvolnit text na *hodný chlapec*, *hodný chlapeček*). „Vychovaný“ zapadá do kontextu lépe.

Přechodník „myśląc“ je nahrazen vedlejší větou, tím zmizela nutnost sloveso opakovat.

„Buchtá“ je mírnou naturalizací polského „placek“ (ani *zákusek*, *moučník*, *atd.* se nezdají být adekvátními ekvivalenty). Podle mého názoru nepůsobí „buchtá“ nijak rušivě vzhledem k tomu, že je později v textu specifikována („makowiec“ – „makovka“).

V textu se znovu objevuje kumulace interpunkčních znamének, v překladu také.

„Wiejska“ je názvem / typem klobásy, označení *venkovská*, z *venkova* ani *vesnická* do českého textu nezapadají – rozhodla jsem se tedy tento údaj pominout.

— Bardzo dobrze się uczy - powiedziała pani Męczarska -W szkole same piątki.

— Taak? - spytała z uprzejmym niedowierzaniem pani Halinka.

— Same piątki - potwierdził pan Męczarski - Bardzo dobrze się uczy.

— Taak? — spytała ponownie z uprzejmym niedowierzaniem pani Halinka - To bardzo ładnie, to jest pociecha z niego, ale czemu on nic nie?

— No czemu nic nie jesz — zapytała syna pani Męczarska — Jedz.

— Jedz — dodał pan Męczarski, świadomy faktu, że jak się do kogoś przychodzi w odwiedziny, to trzeba jak najwięcej skorzystać, zwłaszcza, że obiad nie był syty.

— Jedz, nie wstydz się — powiedziała pani Męczarska

— Czego ma się wstydzć — próbował zamienić to w żart Męczarski.

— Ale przecież on się nie wstydzi — uśmiechnęła się pani Halinka — Przecież on jest duży, do której klasy chodzisz?

— On już chodzi do szóstej klasy — odpowiedziała pani Męczarska

— A dobrze się uczysz? — spytała pani Halinka — Taki grzeczny, duży chłopiec, na pewno uczy się dobrze.

— Tak, tak, uczy się bardzo dobrze — odpowiedział pan Męczarski — W zeszłym roku świadectwo z paskiem przyniósł.

— No jedz, żebyś był silny i się dobrze uczył — powiedziała pani Halinka

— Zobacz jak tata je — powiedział pan Męczarski i unióś widelec w wędliną do ust — Zobacz jaka dobra wędlinka — to mówiąc zrobił taki odgłos ustami, który miał wskazywać, że wędlina jest dobra.

Ale syn, jak nie jadł, tak nie jadł.

— Moc dobře se učí – vykládala paní Menčarská – ze školy nosí samé jedničky.

— Není možná? – podivila se ze slušnosti paní Halinka.

— Samé jedničky – potvrdil pan Menčarský – Moc dobře se učí.

— Není možná? – znovu se ze slušnosti podivila paní Halinka – to je krása, to z něj musíte mít radost, ale proč si nic nedá?

— No proč si něco nevezmeš – zeptala se syna paní Menčarská – Jez.

— Dłabej – dodal pan Menčarský, vědom si faktu, že návštěvy je třeba náležitě využít, zvlášť když byl jen lehký oběd.

— Jez, nestyd' se – řekla paní Menčarská

— Co by se styděl – zkoušel z toho Menčarský udělat vtip.

— Ale vždyť se přece nestydí – usmála se paní Halinka – Je to už velký kluk, do které chodíš třídy?

— Chodí už do šesté – odpověděla paní Menčarská

— A jak ti to ve škole jde? – Takový velký, hodný chlapec se určitě dobře učí.

— Ano, ano učí se moc dobře – odpovídal pan Menčarský – Loni měl vyznamenání.

— Tak jez, abys byl silný a šlo ti to dobře ve škole – řekla paní Halinka

— Podívej jak taťka baští – řekl pan Menčarský a zdvihl vidličku s uzeninou k puse – Koukni taková dobrá uzenina – když to říkal, mlaskal na znamení toho, že uzenina je chutná.

Ale syn nejedl a nejedl.

Pro rozhovor hostitelky s hosty o synově prospěchu je použita naturalizovaná polská známkovací stupnice – samé pětky jako důkaz školních úspěchů by vyžadovaly poznámku pod čarou, samé jedničky se obejdou bez vysvětlivek.

„Taak?“ není přeloženo jako *joo?* / *jó?*, tyto varianty se zdály být příliš hovorovými, *ták?* příliš knižní a *áno?* / *anó?* příliš spisovné a neobvyklé. „Není možná“ je snad mírně zastaralé, nepostrádá však prvek hovorovosti a do dané situace se hodí.

Shuty (záměrně?) ponechává výpověď paní Halinky nedokončenou („czemu on nic nie?“). V polštině je situace poněkud usnadněná tím, že se záporka *ne* píše od sloves odděleně. Doplněním Halinčiny výpovědi by pravděpodobně bylo *je* (*czemu on nic nie je* – proč nic nejí), kvůli snadnější čitelnosti textu v češtině je překladem „ale proč si nic nedá?“.

V originále se často opakuje pokyn „jedz“ („jez“). V nabádání pana Menčarského je použito hovorovějšího ekvivalentu „dlabej“, rozhovor tak působí živěji a realističtěji. Menčarský poté zdůrazňuje nutnost konzumace pohoštění: „jak się do kogoś przychodzi w odwiedziny, to trzeba jak najwięcej skorzystać“. Doslovný překlad *je třeba toho co nejvíc využít* je transformován do hovorovější polohy, která stylisticky lépe vyhovuje: „návštěvy je třeba náležitě využít“.

V polském textu několikrát zcela chybí interpunkční znaménko (byla by to nejspíše tečka). Shuty tím zřejmě naznačuje, že si účastníci rozhovoru skáčou navzájem do řeči. Překlad je v těchto místech rovněž bez interpunkce. Absence teček na konci vět se v jiných odstavcích nevyskytuje.

Do kategorie reálií spadá i „świadectwo z paskiem“ – doslovně *vysvědčení s pruhem / proužekem*, adekvátním ekvivalentem je tedy *vysvědčení s vyznamenáním*. V češtině se navíc běžně užívá slovního spojení *mít vyznamenání (na vysvědčení)*, což umožňuje drobnou kondenzaci textu.

Vypravěčovo konstatování „ale syn, jak nie jadł, tak nie jadł“ je v překladu převedeno do podoby ustáleného slovního spojení (ustálenějšího než případné doslovné *ale syn jak / nejedł, tak nejedł*).

— Jedz, bo w domu takich dobrych sałatek nie będziesz miał — ostrzegła pani Męczarska — Zobacz jakie to są dobre sałatki — wskazała na półmiski — Z groszkiem, z kukurydzą, naprawdę dobre sałatki.

— Pyszne sałatki, z ogóreczkiem — dodał pan Męczarski — Mama ci takich nie robi — powiedział patrząc na żonę, czy się nie obrazi, ale miał nadzieję, że ona zrozumie, że powiedział to, bo tego wymagała od niego sytuacja.

— Hmm.. — westchnęła pani Halinka, patrząc na syna państwa Męczarskich — No już niech sobie tam

zje, co będzie chciał.

— O Jezuu, zjedz coś wreszcie — powiedziała zdenerwowana już pani Męczarska

— Może jajko w majonezie? — zapytał pan Męczarski — No tego nie chcesz, tamtego nie chcesz, to co w końcu chcesz — jego również zaczęła ogarniać irytacja.

— Pepsi — odparł syn państwa Męczarskich.

Na te słowa pan Gieniu odkręcił butelkę, že až zasyczała i nalał synowi państwa Męczarskich pepsi až po brzegi, a syn państwa Męczarskich to od razu wydudlał, jakby przez tydzieň picia nie widział.

– Koukej jíst, doma tak dobré saláty nebudou – varovala paní Menečarská – Hele, takové dobré saláty – ukázala na misky – S hráškem, s kukuřicí, opravdu výborné saláty.

– Moc dobré saláty, s okurčičkou – dodal pan Menčarský – Maminka ti takové dělat nebude – řekl a pozoroval ženu, jestli se nebude urážet, ale doufal, že ona pochopí, že to řekl, protože to vyžadovaly okolnosti.

– Hmn.. – povzdychla si paní Halinka, přitom se podívala na syna manželů Menčarských – Jen ať si dá, na co má chuť.

– Ježišmarjá něco si konečně dej – řekla už podrážděná paní Menčarská

– A co vajíčko s majonézou? – nabízel pan Menčarský – Tohle nechceš, tamto nechceš, co teda chceš – začínal být taky rozčilený.

– Pepsi – odpověděl syn manželů Menčarských.

Nato pan Gieňu otevřel láhev, jen to zasyčelo, naplnil synovi manželů Menčarských sklenici až po okraj, a syn Menčarských to hned vyžgrundal, jako by předtím týden nepil.

Gramatická transformace záměny vidu byla nevyhnutelná u slovesa „ostrzegła“.

Přechodníková konstrukce „powiedział patrząc na żonę“ je přeložena hlavní větou.

K většímu posunu došlo při převodu rezignované výpovědi paní Menčarské „no już niech tam sobie zje, co będzie chciał“ – v češtině to lze vyjádřit přibližně jako *tak ať si tedy dá, co bude chtít*, v polštině však tato věta vyjadřuje více benevolence a resignace.

Podrážděně zvolání „O Jezuu“ by se dalo do češtiny převést také jako *ježíšku na křížku, ježkovy voči, kristeježíši*, zvolená varianta („Ježišmarjá“) originálu odpovídá nejlépe – zejména kvůli dlouhé samohlásce na konci.

Nespisovné, hovorové sloveso *vyžgrundat* se mi z rozličných alternativ (*vylohnit, vyzunknout*, atd.) zdálo být nejlepším východiskem – podobně jako v polštině je zčásti onomatopoické – vystihuje kloktavé zvuky, které Syn při pití vydával.

Goście zjedli, wypili, pooglądali telewizję. I poszli. Pan Gieniu spojrział na stół pokryty brudnymi talerzami i zaczął zastanawiać się jaki to miało sens — teraz wszystko trzeba będzie dokładnie umyć, aby ustrzec się przez zarazkami. Na samą o tym myśl, w jego sercu pojawiła się niechęć do świata i żony.

Návštěva jedla, pila, sledovala televizi. A odešla. Pan Gieňu pohlédl na stůl pokrytý špinavými talíři a začal přemýšlet o tom, jaký to celé mělo smysl – teď se všechno bude muset pořádně umýt, chránit se tak před bakteriemi. Jen na to pomyslel, v srdci se mu objevila nechuť k celému světu a manželce.

V první větě závěrečného odstavce této povídky došlo při převodu do češtiny ke gramatickým transformacím změny vidu. Překlad *hosté pojedli, popili, podívali se na televizi* neodpovídá stylisticky a poslední sloveso působí dvojznačně.

Závěrečná hostitelova myšlenka „teraz wszystko trzeba będzie dokładnie umyć, aby ustrzec się przez zarazkami” je zachycena jazykem reklamy, v českém prostředí ale neexistuje reklama, která by tolik zdůrazňovala ničení bakterií. V polštině je tedy antikonzumní podtext čitelnější.

V poslední větě je text překladu jemně rozvolněn, *nechuť ke světu a manželce* je rozšířeno: „nechuť k celému světu”, zvolená varianta je v češtině přirozenější.

2.3

Jak Mirek został abstynentem

„Jak Mirek został abstynentem“ je povídkou zasazenou do městského prostředí, na sídliště. Celá je vyprávěná v er-formě, do role vypravěče lze dosadit Mirkova kamaráda (a místy i Mirka samého). Jazyk povídky je uvolněný, s výraznými hovorovými prvky, místy až slangovými (slang městské mládeže). Téma povídky je velmi aktuální, polská realita současnosti je výborně vystižena. Pře překladu bylo nejobtížnější hledání ekvivalentů pro slovní zásobu z oblasti drog.

Jak Mirek został abstynentem

Mirek jak byl młody, to lubił się napić. Potrafił wyjść w papuciach z domu ze śmieciami, a śmietnik przecież dziesięć metrów od bloku, pewnie, że czasem spotka się znajomych, wypali papierosa, pogada, pośmieje i tak dalej, to zawsze jakąś chwilę mniejszą czy dłuższą potrwa, no ale on potrafił wyjść ze śmieciami w papuciach i wrócić za trzy dni. Różne miał tego typu numery. Wychodził z baniaczkiem po wodę oligoceńską i wracał bez baniaczka, albo jechał w góry na likend i wracał po tygodniu bez plecaka i dokumentów, a na dodatek o jednym bucie. Nic się nie przejmował, a rodzice zbyt mu przykrości z tego powodu nie robili. Wiadomo, młody jest, wy-szumieć się musi, a że temperament ma, to i robi to z temperamentem. Byleby na złą ścieżkę nie zszedł. To znaczy, żeby mu nie przyszło do głowy w narkotyki. Bo to by dopiero były jaja. Alkohol to co innego, alkohol to rzecz ludzka, narkotyki to już diabelskie sztuczki.

Jak se stal Mirek abstinentem

Když byl Mirek mladej, rád se napil. Dokázal jít z domu v papučích vyhodit smetí, a poněvadž jsou popelnice deset metrů od baráku, je jasný, že se občas potkávaj známý, vykouří se cigareta, pokecá se, zasměje a tak, to může nějakou chvilku trvat, no ale on dokázal jít v papučích se smetím a vrátit se za tři dny. Prováděl různý takový kousky. Vyrázil se džbánkem pro artézskou vodu a vrátil se bez džbánu, nebo jel na víkend na hory a vrátil se po týdnu bez bágla a bez dokladů, ke všemu s jednou botou. Moc si z toho nedělal, a rodiče kvůli tomu nijak zvlášť nevyváděli. Vždyť je mladej, musí se vybouřit, je temperamentní, tak jde do všeho s vervou. Hlavně aby se nedal na špatnou cestu. To znamená hlavně aby ho nenapadlo brát drogy. Protože to by pak bylo peklo. Alkohol, to je něco jinýho, to je lidský, ale drogy, to už je dílo ďáblovo.

Celá povídka je přeložena volněji, aby zůstal zachován stylistický ráz originálu. V překladu je využito prvků obecné češtiny (občas je použito i protetické 'v'), často také nespisovných tvarů. Převod textu do češtiny byl podřízen snaze přiblížit se dnešnímu přirozenému jazyku: proto není například údaj „dziesięć metrów od bloku“ přeložen jako *deset metrů od paneláku*, ale jako „deset metrů od baráku“; „mniej czy dłuższa chwila“ (doslovně *menší či delší chvilka / chvíle*) jako „nějaká chvilka“, „różne miał tego typu numery“ jako „prováděl různý takový kousky“.

Zásadnější problém nastal s *wodą oligocenną*. Jedná se vodu z artézské studně, která se v ní nahromadila v době geologického oligocénu. Nepodařilo se mi najít adekvátní ekvivalent – výsledkem je tedy přibližná „artézská voda“ (*jít se džbánem pro minerálku* působí neobvykle), pravděpodobně nejslabší místo překladu.

V originále se Mirek vrací z hor „o jednym bucie“, v češtině by tomu odpovídalo *v jedné botě*, ale ani tato varianta ani jiné *napůl bos* apod. nejsou dobře čitelné. „S jednou botou“ je tedy překladem nejprůměrnějším.

Polština často využívá neosobních vazeb (zde „wiadomo“), překlad *jak známo* by byl v tomto případě příliš knižní, familiérní *víme* by mohlo působit nejednoznačně, nejasně.

Mirek, jak już się napił, to lubił zapalić. Wiadomo, wódka lubi dym. Mirek też. Żeby mu oddać całą sprawiedliwość, to trzeba powiedzieć, że palił ale tylko na początku. Kilka lat. A potem rzucił. To, że pił, to wszyscy wiedzieli, ale że palił, to już nie. Palić, się, na przykład przy rodzicach, krepował. Jakoś tak. Nie wiadomo dlaczego. Może, że rodzice dymu nie lubili. Mirek palił z kolegami, po kryjomu, a w domu już nie. Aż wreszcie go dziadek przyuważył, że kurzy schowany gdzieś pod śmietnikiem i tak mu powiedział: ty palisz?, to coś ty głupi jest?, nie pal — będziesz miał więcej do przepicia. I tak na zdrowy rozum, jak pomyśleć, to naprawdę tak było. Bo tak, zawsze jakoś ta paczka na dzień schodziła. Na początku tego palenia, to pewnie, że można o jednego poprosić, ale wreszcie przychodzi czas, że na to sępienie to już bokiem patrzą i w towarzystwie jakaś taka niechęć wobec niego powstaje — patrz, sęp idzie, albo: uwaga chować fajki, bo zaraz będzie sępił. Jak taki czas nadchodzi, to było, nie było, nie ma to tamto, trzeba ta paczkę dziennie mieć. A to się samemu, a to

kolegův časem poczęstować. Możesz mieć co prawda dwie paczki w kieszeni, tańsze i droższe i jak ktoś prosi, to wyciągać tańsze, a samu droższe palić, ale to na jedno wychodzi, to znaczy niewiele taniej wychodzi i tak czy owak paczka dziennie idzie jak nic. Jedna paczka, to jak by nie było trzy, cztery złote. Trzy, cztery złote, to kurcze już jedno wino, albo dwa piwa. Wino, czy piwo zawsze jakoś lepiej wchodzi od wciągania tego dymu. Wciągasz ten dym i nic z tego nie ma. Tylko cię głowa na drugi dzień bardziej boli. "Dziadek ma rację" — myślał Mirek i z dnia na dzień rzucił w cholerę te papierosy. I to nie prawda, że nie można. Można jak widać, trzeba mieć tylko odpowiednią motywację.

Když už Mirek pil, rád si k tomu zapálil. Vodka, jak známo, miluje dým. Aby se mu nekřivdilo, je třeba říct, že kouřil, ale jenom ze začátku. Pár let. Pak s tím přestal. Že pil, věděli všichni, ale že kouřil, to ne. Kouřit mu kupříkladu před rodičema bylo trapný. Tak nějak. Ani nevěděl proč. Snad, že rodiče neměli kouř rádi. Mirek kouřil s kamarádama, tajně, a před rodičema ne. Nakonec ho zahlíd děda, jak čmudí schovanej někde za kontejnerama, a tak mu řekl: ty kouříš?, jseš blbej nebo co?, nekuř – zbude ti víc na pití. No a to dá rozum, když se to promyslí, že je to fakt. No protože popravdě to tak krabíčka na den byla. V začátcích kouření, jasně, můžeš někoho o jedno cígo porosit, ale pak přijde doba, kdy se na to somrování koukaj skrz prsty a ve společnosti k němu roste taková jakoby nechut' – hele, zas nás jde stáhnout, nebo: bacha, schovte si cíga, bude somrovat. Když přichází takovej čas, bylo nebylo a vo tom nic, krabka denně musí být. Nabídnout si sám a vobčas kámošům. V podstatě můžeš mít v kapse krabíčky dvě, levnější a dražší, a když tě někdo požádá, vytasíš levnější, a sám si dáš z dražší, ale to máš praš' jak uhod', čili o moc levnějc to nevychází a tak jako tak krabíčka denně v tahu, jen to fikne. Jedna krabka, to máš bratru tři, čtyry zlotý. Tři čtyry zlotý, to už je sakra jedno víno, nebo dvě pivka. A nalejvat se vínem nebo pivem je vždycky tak nějak lepší, než vdechovat kouř. Potahuješ ten dým, a kde nic tu nic. Jenom tě druhej den víc bolí hlava. „Děda má pravdu“ – myslel si Mirek a ze dne na den se na celý kouření vybodl. A není pravda, že to nejde. Jak je vidět, jde to, jen to chce mít tu správnou motivaci.

Nesnáze s „wiadomo“ se zde opakují, komplikací navíc je úsloví „wódka lubi dym“. Kultura pití vodky je v porovnávaných jazykových prostředích odlišná, čeština podobným úslovím nedisponuje. Zvolené východisko („vodka, jak známo, miluje dým“) je kompromisem: je sloučením ustáleného *jak známo* s doslovným překladem. Nabízí se rovněž obratnější alternativa *vodka ráda kouř*, tím by ale došlo k opakování slov *rád* a *kouř*.

Sloveso „kurzy“ je příznakové a hodí se spíše do slovní zásoby starší generace, překlad „čmudí“ odpovídá situaci (tak by se dědeček nejspíš o vnukovi vyjádřil).

V překladu jsou užívána nespisovná, ale frekventovaná slova z rejstříku současného jazyka mladých („pivko“, „cígo“, „somrovat“, „stáhnout někoho o cígo“, „krabka“).

V přeloženém textu se vyskytují i knižnější, poněkud zastaralé výrazy („to dá rozum“, „praš' jako uhod“, „bratru tři, čtyry zlotý“) motivovány snahou interpretovat vypravěče jako postavu se svéráznějším idiolektem.

Mirek się specjalnie nie przejmował z tym picciem. A okazji do picia nigdy nie brakuje. Wyjdiesz

człowieku w teren i zaraz cię okazja wychaczy. Świątek piątek, Mirek, jak chciał, tak się bawił na umór. Lubił się napić i to, że lubi, lubił podkreślać. Zawsze się też odzegnawał od zielonego, ale jakoś dnia pewnego, czasem nawet nie wiesz kiedy, spróbował i mu się to spodobało. I teraz sobie miksował picie i palenie zielonego. Ale już jakby gardził piciem i uważał, że picie to jest dla prostaków, że mu zielone dopiero pobudza wyobraźnię, i że człowiek od razu się robi wesoły i w ogóle jest lepiej. Zaczął więc, a tą mańkę. Palił. Tylko palił. Potrafił palić jak smok. Płuca miał wyrobione. Słusznej budowy był przecież. Byle kto mu nie podskoczył. Palił do tego etapu, jak mu się lęki nie zaczęły i zaczął wtedy pić, żeby na odwagę i palić dla humoru. Czasami tylko jakiegoś kwara i łajta ale bardzo rzadko. Wiadomo czemu, z tym już nie ma żartów i Mirek o tym wiedział, a zresztą rodzicom by tego nie zrobił, bo co by powiedzieli, słowem, trzymał pociąg na te smaczki na uwięzi. Pił zatem na odwagę i palił na lepszy humor. Lubił właśnie tak: najpierw się dopierdolić, a potem planta. Aż wreszcie miał non stop taki humor, że chuj go brał. Nic mu się nie chciało, wszystko mu było jedno, patrzył tylko w telewizor i zaczął się zastanawiać na tym wszystkim, że jak to kiedyś fajnie było się napić z kumplami, pogadać, pośmiać się, jakoś zawsze to było miło, a teraz to tylko taka czapa, gównno się dzieje, człowiek łapie muliste klimaty, depresja się czai, nawet ochota na picie odchodzi, już tak wódka nie smakuje jak kiedyś i tak dalej. A jak już wódka nie smakuje, to dobrze z człowiekiem nie jest. Mirek zatęsknił do tych czasów, kiedy się napił, a jak się napił to na tym napiciu dewastował ławki, kopał stojącą przy drodze karetkę pogotowia i odgrażał się przypadkowym przechodniom. Mirek bardzo chciałby żeby te czasy wróciły. Mirek zatęsknił i wymyślił sobie, że to przez zielone, że tak nie jest, jak być powinno. Zresztą znajomy mu tak powiedział, że to wszystko, ta czapa, to przez zielone. Jak się dużo tego pali, to tak jest. Mirkowi dwa razy nie trzeba takich rzeczy tłumaczyć, wesoły był kiedyś i pełen życia, a teraz jak ten flak. Przestał palić. To znaczy całkiem tak nie przestał, ale się ograniczył dosyć dużo. A tak raz, dwa razy na miesiąc, to coś zakurzył, a jak co więcej było, to zawsze dziękował. Umiał się powstrzymać, bo charakter miał. Jak sobie coś powiedział, to się tego trzymał.

Mirek si z toho pití zvlášť těžkou hlavu nedělal. A příležitost k pití nikdy neschází. Vyrazíš do terénu, a příležitost si tě vyhmátne sama. Pátek svátek, Mirek se bavil do úmoru, když měl chuť. Rád se napil, a že rád, rád zdůrazňoval. Hulení vždycky odmítal, ale jednou to, ani nevěděl jak, zkusil a zalíbilo se mu to. Takže teď kombinoval pití a hulení. Ale už jakoby pohrdal pitím a měl dojem, že chlast je pro paka, že zelený v něm teprv podněcuje fantazii, a že po hulení je hned veselejší a vůbec je to lepší. Takže se do toho obul. Hulil. Jenom hulil. Dokázal hulit jak saň. Plíce vymakaný. Měl na to postavu. Jen tak někdo si na něj nevyskakoval. Hulil už do tý míry, že začal mít stíhy, a tehdy začal pít, pil na kuráž a hulil, aby měl náladičku. Jenom čas od času si dal kýsu a sníh, ale to jenom hodně málo kdy. Je jasný proč, s tímhle to už není žádná legrace, a Mirek to věděl, a navíc, rodičům by to neudělal, dyť co by na to řekli, prostě držel tyhle choutky na uzdě. Pil teda na kuráž a hulil na náladu. Měl to rád takhle: nejdřív se nakalít a pak špeka. Až nakonec měl nonstop takový stavy, že byl úplně v prdeli. Nic se mu nechtělo, všechno mu bylo ukradený, jenom čučel na bednu a začal přemejšlet vo tom všem, jaký to bejvalo fajn, nalejvat se s kámošema, pokecat, zasmát se, vždycky to bylo příjemný, a teďka furt taková depka, hovno se děje, už ani pít mu nechutná, vodka už tak nešmakuje, jako předtím, a tak dále. A když člověku nechutná vodka, je s ním zle. Mirkovi se zastesklo po starejch časech, kdy pil, a když pil, zlítej devastoval lavičky, kopal do sanitky, co stála u cesty a vyhrožoval náhodným kolemjdoucím. Mirek by strašně chtěl, aby se ty časy vrátily. Mirkovi se udělalo smutno a vymyslel, že za to může hulení, že něco není v pořádku. Koneckonců jeden známej mu řekl, že za tohle všechno, za ten srab může hulení. Tak to bejvá, když se toho

kouří moc. Mirkovi se takový věci nemusej opakovat dvakrát, dřív byl veselej a plnej života, a teď je jak ta píchlá duše. Přestal hulit. No vlastně nepřestal tak úplně, ale dost to omezil. Tak jednou dvakrát do měsíce si trochu zahulil, a když toho mělo být víc, poděkoval. Uměl se ovládnout, protože měl pevnej charakter. Když si něco poručil, tak to dodržel.

V této části textu vstupuje Mirek do světa drog – tomu se přizpůsobuje i jeho slovník. V překladu jsou použity tyto jazykové prostředky: „hulit“ pro kouření marihuany, „hulení“, „zelený“ pro marihuanu (případně hašiš), „špek“ pro joint, „kýsa“ pro LSD a „sníh“ pro kokain. Zejména hledání ekvivalentů pro dvě poslední slova bylo nesnadným úkolem: „czasami tytko jakiegoś kwara i łajta“ je poměrně řídkou formulací. *Kwar* je pravděpodobně odvozeno od polského *kwasy* (kyselina) – je to kalk anglického *acid* užívaného (i v českém jazyce) pro slangové označování LSD. Slovo *kwar* není rozšířené (otázkou je, zda se vůbec používá nebo zda je to Shutého okasionalismus), při překládání tedy došlo k do jisté míry analogickému postupu (kyselina → *kýsa*). *Kyselka* i *kyselo* by dodaly zbytečnou mnohoznačnost, *kyska* vede k představě kysaného mléčného výrobku. *Łajt* je fonetickým prepisem anglického *white* (bílý), což je slangový výraz pro kokain. Překlad „sníh“ je zde tedy kalkem anglického *snow* (další slangový název kokainu), protože transkripce slova *white* do češtiny není možná bez použití fonetických značek. Běžnějším slangovým označením pro kokain je v češtině *koks*, „sněhem“ je v překladu zachována alespoň »barva« výpovědi.

Značné potíže působil převod slova „czapa“. Je to hovorový výraz pro *trest smrti*. V textu se vyskytl dvakrát – jednou je přeložen jako „depka“, podruhé jako „srab“ (podle idiomu *být ve srabu*).

Nezřízená konzumace různých látek dovedla Mirka do stavu, kdy se cítil „jak ten flak“. *Flak* je v polštině dvojznačný: je to *vypuštěná pneumatika* a také (nespisovně) *vnitřnosti*. Alternativou ke zvolenému překladu („jak ta píchlá duše“) je *tělo bez duše*.

Mirek wrócił do starych przyzwyczajęń. Do tego, że się napić lubił. Stał się też po trochu jak każdy inny. Coś tam robił przez cały tydzień, nie wiem, uczył się, może pracował, jakieś w każdym razie zajęcie miał. Jak każdy inny. W pewnym wieku tak już jest. Jak już zaś przychodził piątek, sobota, to czuł w sobie taką nieodpartą potrzebę. Sponiewierać się. Zaje-bać. Zajebać i być nieprzytomnym. A potem śmiać się z tego, że znajomi opowiadają — no Mirek, dałeś ostro po jajach, a samemu się nic z tego nie pamięta. Czasami na zrywce przeginał, ale tylko czasami, w zasadzie to byś nie odróżnił, kiedy jest już na zrywce, a kiedy jeszcze nie. Nie zataczał się, nie przewracał, zawsze rozmawiał, zawsze się równo trzymał, ale szajba mu potrafiła bić ni z tego ni z owego. No i tak. Człowiek trzeźwieje na poniedziałek i przez cały tydzień daje sobie na luz. Do piątku i soboty. Wtedy nie ma zmiłuj. W piątek Mirek zawsze startował ostro. Zaczynał koło siódmej. Film mu się notorycznie urywał koło dziesiątej. W sobotę wstawał nieprzytomny i zdziwiony co to się stało i jak się tu znalazł,

gdzie się właśnie znalazł, a potem szedł na klina. Klina, klinem i tak do popołudnia. Po południu do domu na obiad i dalej na jakąś akcję.

Mirek se vrátil ke starým zvykům. K tomu, že rád pil. Začínal pomalu být jako každej druhej. Něco přes celý týden dělal, nevim, učil se, možná makal, každopádně něco na práci měl. Jako všichni ostatní. V jistým věku to tak je. Když se blížil pátek, sobota, cejtíl zevnitř takovou neodbytnou potřebu. Někam zajít. Ožrat se. Ožrat a nevědět o sobě. A pak se smát, když známi vyprávěj – vole Mirku, tys byl hustej, a sám si z toho nic nepamatoval. Občas to přeháněl, když měl špičku, ale jenom sem tam, v podstatě bys nepoznal, jestli už má dost a kdy ještě ne. Nešněroval to, nepadal, vždycky konverzoval a nevrávorl, ale vobčas mu zničehonic ruplo v bedně. Takže takhle. Člověk střízliví na pondělek a celej tejdén piánko. Do pátku a soboty. Pak není slitování. V pátek Mirak startoval zostra. Začínal kolem sedmý. V sobotu vstával omámenej a divil se, jak se vzal, kde se vzal, a pak si šel dát vyprošťováka. Klín klínem, a takhle až do odpoledne. Po poledni domů na obídek a dál na nějakou akci.

„Stał się też po trochu jak každý inny“ je v českém překladu trochu kostrbaté (*začínal být ?*), *stával se jako každý druhý/každým druhým / jako všichni ostatní* nejsou o moc lepšími možnostmi.

Pro neutrální *pracować* je zvoleno expresivnější a hovorové *makat*, aby se předešlo opakování (*možná pracoval ... něco na práci měl*).

Podruhé se v této povídce objevují „jaja“ (předtím v prvním odstavci: „bo to by dopiero byly jaja“, přeloženo „protože to by pak bylo peklo“). Zde: „daleš ostro po jajach“ – výsledkem celkového přehodnocení tohoto frazeologismu je „vole Mirku, tys byl hustej“.

„Człowiek sobie daje na luz“ je také přehodnocením („celej tejdén piánko“), alternativou je *člověk si dává /celej tejdén/ (v)oraz*.

„Divil se, jak se vzal, kde se vzal“ je kompromisem – *znależć się gdzieś* odpovídá českému *ocitnout se někde*, ale konstrukce *jak se ocitl, kde se zrovna ocitl* vyzní dost knižně. Alternativním řešením by bylo *jak se vzal, kde zrovna / právě byl*.

Ekvivalentem polského slova *klin* je český *vyprošťovák*; jak vyprošťovák funguje je v obecném povědomí – „klín klínem“ v následující větě tedy nevyžaduje žádné transformační zásahy.

Na sylwestra to sobie obiecał, że trzeźwieć nie będzie przez trzy dni, w końcu to taki sylwester, zdarza się raz na sto lat i jak powiedział, tak się stało. Gdzie nie spojrzalesz, zawsze miał w łapie jakieś zero siedem, piwo, co tam zresztą było akurat pod ręką. Trochę tego, muszę powiedzieć, było, w końcu taki sylwester zdarza się raz na sto lat. I Mirek ani nawet placka nie spróbował, ani nawet sałatki, no nic, może wędliny tyle, co dwa plasterki. Pijesz nie jedz, takie miał zasady. Po sylwestrze, to już było na czwarty dzień, jak wracał z gór do domu, to go takie znajome zabrały do akademika, żeby sobie przemocował, a rano wróci autobusem do domu.

Późno bylo i Mirek pomyslał, że to nie jest zły pomysł, tym bardziej, że zawsze jakieś piwo na kaca można wypić, a suszyło go niemiłosiernie. Wypił jedno, drugie, trzecie, była ściepa na wódkę, dorzucił się, wypił i jesz-cze po jedną chciał iść. Czemu nie, pomyslała reszta, ta, która z nim byla. Zebrał pieniądze i poszedł i tak jakoś niefortunnie zložyło, že jak schodzil to się spierdolił przez poręcz z pierwszego piętra, na parter, na głowę. I tyle.

Slíbil si, že na silvestra nevyjde z lihu tři dny, nakonec takovej silvestr je jednou za sto let, a jak řekl, tak udělal. Kdykoli ses podíval, měl v pazouře sedmičku, pivo, cokoli bylo po ruce. Bylo toho, musím říct, dost, nakonec takovej silvestr je jednou za sto let. A Mirek ani neochutnal, co bylo napečený, dokonce ani salát, prostě nic, snad jen uzeninu, ale sotva dva plátky. Piješ – nežer, to byla jeho zásada. Po silvestru, čtvrtý den, když se vracel z hor domů, vzaly ho jedny známý na koleje, že tam přespí a ráno pojedou domů autobusem. Bylo pozdě, a Mirek si pomyslel, že to není špatný nápad, tím spíš, že si furt může dát nějaký to pivko na kocába, a vyschlo měl teda rádne. Wypil jedno, druhý, třetí, skládali se na vodku, přispěl, dopil a chtěl jít ještě pro jednu. Proč ne, pomyslel si zbytek lidí, co sním byli. Vybral peníze a vyrazil, a tak to nějak nešťastně vyšlo, že když šel dolů, přepadl přes zábradlí, z prvního patra do přízemí, na palici. A máš to.

V popisu silvestrovských oslav lze opět narazit na rozdílnou kulturu konzumace vodky: v češtině se *sedmička* (polsky *zero siedem*) spojuje spíše s vínem než s tvrdým alkoholem. Na smyslu věty však *sedmička* nic nemění, invariant zůstal zachován. Ve výčtu potravin se objevil „placek“ (viz komentáře předchozích povídek), tentokrát je však problém řešen opisným / přibližným překladem („co bylo napečený“).

Věta „vzaly ho jedny známý na koleje“ je podřízena snaze o dodržení hovorového tónu, v češtině dosaženého nespisovným spojením *ty známý* (místo *ty známé*).

Polské *spierdolić się* je mnohem příznakovější než české spadnout. Absence expresivity v přeloženém úseku „přepadl přes zábradlí“ je kompenzována při převodu neutrálního „na głowę“ – „na palici“.

Lakonické „i tyle“ by se dalo rovněž přeložit jako *a tečka* apod..

Po jakiś czterech dniach obudził się w szpitalu, na białej sali i nic nie wiedział, co się z nim stało. Jak? Co? Kiedy? Znajomi przychodzili, ale ich nie poznawał, taki był nieprzytomny. Ledwo się poruszyć potrafił i grymasem twarzy dawał znać, żeby basen, albo kaczkę. Po jakimś tygodniu, jak pamięć mu powoli wróciła, okazało się, że na mózgu mu się obrzęk zrobił, a lekarze powiedzieli, że ma wielkie szczęście.

I teraz Mirek został abstynentem. Nie pali, nie pije, żadnej radości z życia nie ma. No czasami jedno piwo. Jedno piwo i ani grama więcej. Inaczej, tak go postraszyli w szpitalu, śpiączka. Mirek woli nie ryzykować. Przynajmniej na razie. Do imienin Jasia z Targu co mają być.

Asi po čtyřech dnech se probral v nemocnici, v bílém pokoji, a neměl páru, co se s ním dělo. Jak? Co? Kdy? Chodili známí, ale nepoznával je, tak moc byl mimo. Jen taktak se dokázal pohnout, grimasama naznačoval, jestli mísu nebo bažanta. Asi po týdnu, když se mu vrátila paměť, vyšlo najevo, že se mu udělal otok na mozku, a doktoři řekli, že má velký štěstí.

Ted' se stal Mirek abstinentem. Nekouří, nepije, žádný požitek ze života nemá. No občas jedno pivo, ale ani o kapku víc. Prý kdyby, postrašili ho doktoři v nemocnici, tak kóma. Mirek radši neriskuje. Aspoň prozatím. Do oslavy svátku Jeníka z Targu, co bude.

V Polsku se alkohol běžně přepočítává na gramy (například na varováních určených řidičům), do češtiny je „jedno piwo i ani grama więcej“ převedeno přibližně, na základě celkového přehodnocení („ani o kapku víc“). „Imieniny Jasia z Targu“ jsou jedinou výjimkou při převodu jmen v mých překladech. „Jeník“ (narozdíl od například *Honzika*, který je pro české prostředí příliš typický) originálu stylisticky odpovídá a v kontextu nepůsobí rušivě. Pokud by byl zachován postup (v ostatních povídkách jednotný) transkripce, čtenářova pozornost by mohla být odvedena od úsměvné (spíše tragikomické) pointy celého příběhu.

2.4

Nie takich jak on

Povídka „Nie takich jak on“ popisuje život mladého, perspektivního člověka a jeho předčasné úmrtí při autonehodě, zobrazuje všední, každodenní život a v závěru také utrpení pozůstalých. Má charakter monologu – vypravěčem by mohl být otec hlavního hrdiny, povídka je však napsána v er-formě. Za pozornost zde stojí náboženský motiv obrazu, který by snadno mohl uniknout pozornosti českého čtenáře. Příběh je zasazen do prostředí polského venkova a odehrává se v současnosti. Použitý jazykový materiál naznačuje vypravěčův vyšší věk, i v překladu odpovídá jazyku spíše starší generace. Shuty – kromě jedné velmi dlouhé a lyričtější laděné pasáže – užívá krátké věty (tato úsečnost ještě posiluje nádech monologu), jádro výpovědi je často na jejich konci.

Nie takich jak on

Jaki Darek był, każdy wiedział. Obrotny, zaradny, dusza. Tu zapytał, tam zagadał. Zaraz łapał, o co chodzi. Pierwszy ci rękę podawał i od razu pytał, co słychać, żartował sobie. Wesoly zawsze, uśmiechnięty. Bez takiej nieśmiałości. Podejdzie, zapyta. Zawsze w polu pomógł. Nie, nie było wtedy, że koledzy. Jak trzeba robił

wszystko, żniwa nie żniwa, gnój, krowy, wszystko. Króla fachowo obrał. Świnie nie raz bił i to lubił. Fach w rękę. Poukładane w głowie. Przyszłość przed sobą.

Takový jako on ne

Jakej byl Darek věděl každéj. Šikovnej, se vším si věděl rady, dobrá duše. Toho se poptal, s tamtím promluvil. Vždycky byl rychle v obraze. Ruku ti podal první, hnedka se ptal, co je novýho, byl samá legrácka. Furt měl dobrou náladu, usmíval se v jednom kuse. Nesmělej von nebyl. Přišel, poptal se. Na poli vypomoh dycky. To nebylo, že nějaký kamarádi nekamarádi. Dyž bylo třeba, dělal všecko, při sklizni pomoh, s hnojem, vokolo krav. Králíka ti stáhnul profi. Nejednou porážel prase, zabijačky von rád. Měl to v pažích. A v hlavě to měl srovnáný. Budoucnost před sebou.

Překlad samotného názvu povídky byl nesnadný, naznačuje, jak příběh skončí. Je vlastně zvoláním, vyjádřen jinými slovy *takoví jako on (by neměli umírat mladí)*. Při převodu do češtiny bylo nutné s ohledem na hovorovost celého textu použít nespisovného tvaru „takový (jako on)“ místo *takoví*. Možnými variantami jsou *Proč zrovna / právě on* nebo *Takoví/ý jako on by neměli*.

Jméno „Darek“ zůstalo v původní formě a podřizuje se českému skloňování.

Kvůli monologovému charakteru vyprávění povídky je používána kombinace hovorové a obecné češtiny („každej“, „šikovnej“, „co je novýho“, „nesmělej“, „vokolo“ atd.).

Překlad slova „dusza“ je výsledkem mírné modulace („dobrá duše“) – *dobrák* by neodpovídal ani stylisticky ani významově.

Frazeologismu „zaraz łapał, o co chodzi“ (*rychle chápal, o co jde*) je v češtině ekvivalentem „byl rychle v obraze“.

V momentech, kdy se vypravěč obrací na čtenáře / posluchače (dativ sdělnosti) je v překladu použito forem jednotného čísla, konkrétně tykání („ruku ti podal první“, „králíka ti stáhnul profi“ atd.), alternativou by mohlo být *ruku vám podal první, králíka by vám stáhnul profi* apod.

„Kamarádi nekamarádi“ jsou kompenzací sousloví „żniwa nie żniwa“, které se v textu objeví později. Překlad s *ne-* by bylo možno použít i u sklizně (żniwa), u *kamarádů* se jím ale zjednodušil převod věty „nie było wtedy, że koledzy“. Tato volba ovlivnila i výčet prací, se kterými Darek pomáhá; v polštině jsou uvedeny v nominativu, v češtině v podobě předložkových vazeb.

Janek go trzymał krótko. Wychował jak złoto. Zmarnować się mu nie dał. Nie żeby za bardzo się z kijem widział. I owszem, kiedy trzeba było, paska nie żalował, ale tylko kiedy było trzeba. Żeby nauczyć i żeby pojął. Darek był taki, że jakoś sam z siebie te rzeczy rozumiał. Pomagał, robił wszystko, dopiero potem mógł

wyjść gdzie. Ale się nie włóczył tak. W sobotę dyskoteka. W tygodniu raz czy dwa razy do dziesiątej. Szkołę skończył średnią nie za dobrze, ale też nie za źle — wiadomo czyj syn!

Janek ho vedl přísně. Vychoval zlatýho kluka. Zkazil ho nenechal. Ne že by ho mydlil. Pásek někdy vodepnul, to zasejc jo, ale jen když to bylo nutný. To mu dal co proto, aby si to pro příště zapamatoval. Darek si to pak už uměl přebrat sám. Pomáhal se vším, makal, pak si moh někam vyrazit. Ale nikde netrajdal. V sobotu diskotéka. V tejdnu měl povoleno jednou dvakrát do desíti. Dodělal střední, žádněj premiant, ale taky žádná tragédie – jabko nepadlo daleko!

Při převodu jména „Janek“ nebylo nutné transkribovat. Kvůli konotacím *janka* (*jankovatět* apod.) jsem uvažovala i o verzi *Jan*, v rámci zachování jednotného postupu u všech povídek však zůstalo jméno původní.

„Wychował jak złoto” není frazeologismem (přesněji žádný ze slovníků uvedených v bibliografii takovýto frazeologismus neuvádí). Jednoznačně však oceňuje pozitivně vlastnosti vychovaného (případně jeho jedinečnost a výjimečnou hodnotu), v překladu zůstaly tyto sémantické složky zachovány (stejně jako *zlato*).

Poslední věta je přeložena volněji (doslovně: *střední školu dokončil ne moc dobře / úspěšně, ale taky ne moc / příliš špatně – hned se pozná, či syn to je*). Výsledek celkového přehodnocení stylové zapadá, koncové ustálené spojení (v polštině „wiadomo czyj syn“) je převedeno jako frazeologismus (nedokončený, aby text nepůsobil přetíženě).

Na komputerze się dość fes znał, szybko umiał na nim pisać, gazety czytał od czasu do czasu, żeby wiedzieć, co się w świecie politycznym dzieje, żeby nie być taki, że jak ktoś zapyta, to ani be ani me, żeby coś powiedzieć o świecie, jakąś opinię mieć, jakoś wśród ludzi wyglądać, no chciał do studium dwuletniego iść, miał dumę, że co, to on, jak ze wsi, to już wykształcenia mieć nie musi? To już tak nie jest, jak kiedyś, że jak ze wsi, to tylko do pola. To już nie te czasy.

Na počítači uměl fest, doved na tom rychle psát, čas od času čet noviny, aby měl přehled o světový politice, aby nevejral, dyž se ho někdo zeptá, aby se vyznal ve světě a měl svůj názor, no aby to zkrátka nák vypadalo, von chtěl jít na ty dvouletý študie, měl svojí hrdost, že je jako z vesnice tak nemusí mít vzdělání nebo co? To bejvávalo, že pro venkovský bylo jen hospodářství. Teď je jiná doba.

V češtině se v hovorovém germanismu „fest“ málokdy oslabuje výslovnost koncového *t*, v překladu je proto vypravěčova výslovnostní nedůslednost přenesena na tvary minulého času sloves („doved“, „čet“), stejným způsobem je znázorněn nedbalý projev v celém překladu („dyž“, „dyby“, „dyt“ atd.).

Polské „ani be ani me“ je do češtiny převedeno po celkovém přehodnocení jako *vejrat* (zde ve významu *nerozhodně, udiveně hledět*). Výsledkem celkového přehodnocení je i „že pro venkovský bylo jen hospodářství“ – *vesničani patří na pole* a podobné alternativy působí rušivě a neadekvátně.

Na ryby to lubił chodzić w sobotę wczesnie rano. Najlepiej biorą, tam w takiej jednej zatoczce. A pewnie, przychodziły do domu czasami jakieś dziewczyny, pytały, czy jest. Dziewczyn się nie bał. A one go lubiły! Przystojny. Wysoki. Na siłownię chodził, jak miał czas, a jak nie, to na strychu, to miał kilka ciężarków — sam wytoczył — to wieczorem zawsze coś tam robił, jakieś ćwiczenia. Ubierał się dobrze. Do miasta jeździł po buty i spodnie. Chciało mu się. Jak się jest młodym, to trzeba jakoś wyglądać. Pływał dobrze. Do wody daleko przecież nie miał.

Na ryby rád chođival v sobotu brzo ráno. Nejlíp berou v takový jedný malý zátocce. A samosebou chodily děvčata, ptaly se po něm, jestli je doma. Z děvčat von strach neměl. A líbil se jim! Hezkej, vysokej. Když měl čas, chodil do posilovny, dyž ne, měl na půdě nějaký činky – sám si je vyrobil – pak dycky navečír tam štrachal, cvičil to posilování. Uměl se voblíknout. Pro boty a kolhoty si jezdíval do města. Prostě se mu chtělo. Dyž je člověk mladej, musí nák vypadat. Byl dobrej plavec. Dyť taky k vodě to měl kousek.

Aktuální členění větné překladu odpovídá polskému originálu. Přesto, že místy působí v této podobě trochu přetíženě, posiluje iluzi monologu, řeči „spatra“. Užití nesprávného tvaru slovesa (absence shody podmětu s přísudkem) ve větě „chodily děvčata“ a také slova „navečír“, „štrachal“ jsou motivovány stejným cílem.

Janek mu wreszcie powiedział, zrób sobie prawo jazdy, dostaniesz auto. Na razie malucha. Przecież by nie dał astry. Młody jest, to by zepsuł zaraz, zniszczył. Młodzi to teraz tak jeżdżą. Byle szybciej. I auta nie uszanują. Gdzie tam! Biegi zmieniają, że aż sprzęgło jęczy. Tu przyspieszyć, tam zahamować i w brudnych butach do środka. Gdzie tam!, nie patrz, że czysto, że to, że tamto. Bo nie wiedzą, jak to kiedyś było, jak się człowiek musiał nastarać, żeby mieć. A nic nie przychodzi za darmo, nic. Chcesz coś mieć, to uszanuj. Niech teraz jeździ maluchem. A po co mu co więcej. Niech się tłucze po drogach. Wytłucze go, wytłucze, poduczy się jeździć trochę, zarobi, to se kupi coś lepszego. Na razie po co o tym myśleć.

Janek mu nakonec řekl, udělej si řidičák, dostaneš auto. Prozatím malýho fiátka. Dyť astru by mu nedal. Je mladej, hned by jí zničil, dodělal. Mladý tak teďkonc ježděj. A auta si nevážej. Depak! Měněj kvalty, až z toho spojka kvílí. Samý přidávání a brždění, dovnitř lezou se špinavejma botiskama. Depak!, že je čisto, to je nezajímá, todle je jim jedno, tamto je jim jedno. No protože nevěděj, jak to chodilo dřívějc, to se člověk musel snažit, aby něco moh mít. A zadarmo nejni nic. Chceš něco mít, tak si toho važ. Ať teda teďka zatím jezdí fiátkem. Nač by mu bylo lepší? Ať se s tím mlátí po cestách, vymlátí to, vytluče, trochu se vyjezdí, a až si pak vydělá, koupí si něco lepšího. Nemá vejšku se tím prozatím zabejvat.

„Malý fiátek“ je vlastně opisným překladem polského „malucha“. Jedná se o Fiat 126, v Polsku velice populární vozidlo, vyznačující se až extrémně malými rozměry a cenovou dostupností. Název „maluch“ v podstatě zlidověl, je odvozen od přídavného jména *mały* (malý). V češtině by ovšem analogický derivát nebyl funkčním ekvivalentem.

V textu se znovu objevil shluk interpunkčních znamének, v překladu zůstal zachován. V polštině je zde kromě syntaktických a lexikálních prostředků hovorovost naznačena zvratným „se“ (na místo správného tvaru *sobie*).

Jeździł na dyskoteki do miasta. Wracał zawsze trzeźwy. Dużo tam miał znajomych, okazji pewnie nie brakowało ale on wolał nie. Bo to dużo trzeba. Janek zna tu w policji wszystkich, ale coci z tego, jak pijany jedziesz. Za to można pierdzieć. To już z tymi znajomościami różnie. A po co sobie zresztą długi wdzięczności robić? Darek zresztą pić dużo nie lubił. Sport raczej. Siłownia. Kino. Rozrywka. Z dziewczyną do kawiarni. Miał taką jedną. Nie wiadomo, czy myślał o niej poważnie. Spotykali się. Jeździł do niej. Na wakacjach byli razem. Taka mała, ale zgrabna. Sympatyczna taka. Trochę przypominała bratową. Miła. Podobała się Jankowi. Jak on był młody, oj! To dopiero. Tańczył. I żadna mu nie odmówiła. Bo tańczyć dobrze umiał.

Jeździł na dyskotéky do města. Vracel se dycky střízlivej. Měl tam plno známejch, příležitost by byla, vo tom žádná, ale to von radši ne. Vono stačí málo. Janek tu sice zná od policajtů každýho, ale co z toho, dyž jedeš nalitej. Za to bys moh bručet. Vono to s těma známotma bejvá všelijak. A nač pak bejt někomu zavázanej? Darek stejně na nějaký velký pití moc nebyl. Spiš sport. Posilovna. Kino. Pobavit se. S holkou do kavárny. Jednu takovou měl. Těžko říct, jestli to s ní myslel na vážno. Scházeli se. Jezdil za ní. Byli spolu na prázdninách. Taková mrňavá, ale pěkná. Docela sympatická. Trochu připomínala švagrovou. Milá holka. Jankovi se líbila. Když von bejval mladej, joj! To teprv bylo. Tancoval. A žádná mu nedala košem. Tancovat von uměl dobře.

V této části textu bylo nejobtížnější najít ekvivalent pro polské slovo *rozrywka*. *Rozrywka* je vlastně *zábava*. Takový překlad ovšem do věty nezapadá, a to ani v množném čísle (kvůli homonymii; takové např. vesnické zábavě odpovídá polské *zabawa*). Zvoleným řešením je tedy užití infinitivu.

Citoslovce „oj“ je převedeno do češtiny v rozšířené podobě „joj“, zní tak přirozeněji. Varianty *jej* či *hoj* / *hej* nejsou příliš vhodné.

Darek sobie chciał prawo jazdy też na motor zrobić. W tamtym roku to było. Wtedy jak obraz po wsi chodził. Też żeśmy przyjeźli. A byli tacy co nie przyjeźli. A niech nie przyjmują. I wtedy to było. Jechali z kuzynem tutaj od tego skreću. Tutaj zaraz niedaleko domu. Jeden drugiego wyprzedzał. Ścigali się tak na żarty i wpadł w poślizg. Dachowanie i prosto do rowu. Nic się nie stało na szczęście. Trzeźwy był. Dałby mu Janek,

jakby nie był. Tylko auto wgniecione na dachu i z boku trochę otarte. Nic wielkiego.

Darek si chtěl udělat řidičák taky na motorku. To bylo loni. Tenkrát, dyž po vsi koloval obraz panenky Marie. My sme ho taky přijali. Byli i takoví, co ho nepřijali. Aťsi nepřijímaj. Tenkrát se to stalo. Vyjžděli s bratrancem tady z tý zatačky. Tady kousek vod baráku. Jeden druhýho předjížděl. Tak ze randy se honili a von dostal smyk. Vobrátil to na střechu a šup do pangejtu. Naštěstí se nic nestalo. Byl střízlivej. Janek by mu dal, dyby nebyl. Jen promáčklá střecha a ze strany trochu odřený. Nic vážnýho.

V části „wtedy jak obraz po wsi chodził“ bylo nezbytné rozšíření informačního základu (doplnění „panenky Marie“). Užitím slovesa „koloval“ je snad dostatečně naznačeno, co se s obrazem dělo (mělo dít). Použitím slovesa *putoval* by tato skutečnost byla zřejmě méně čitelnou (i když logickou, např. podle *putovního poháru*).

Shuty na začátku odstavce uvádí „prawo jazdy na motor“, což je trochu matoucí vzhledem k tomu, že se později v tomtéž odstavci hovoří o poškozeném automobilu. Ani v originálu není tento fakt nijak vysvětlen.

Janek mu mówił i mówił, uważaj, kurde, uważaj! Droga śliska, nawet nie wiesz kiedy. Takie głupoty, a jak się kończą. To teraz ma. Zabrał mu na dwa miesiące auto, ale potem w końcu oddał, gdzie to chłopaka trzymać bez auta, ani pojechać gdzie nie może, ani nic. Jak bez ręki.

Janek do něj hustil horem dolem, dávej sakra pozor, musíš dávat bacha! Silnice je kluzká, ani vo tom nevíš. Takový koniny, a jak to pak dopadá. Teď to máš. Na dva měsíce mu zabavil auto, ale pak mu ho nakonec zas dal, no copak to de, takhle nechat kluka bez auta, ani zajet si nikam nemůže, ani nic. Jak bez ruky.

„Janek do něj hustil horem dolem“ je výsledkem přehodnocení výchozího opakovaného slovesa *mówić*, dále je obměnou překladu slovesa *uważać* eliminována nutnost jeho opakování. Polština pro takovou obměnu nedisponuje lexikálními prostředky.

„Droga śliska, nawet nie wiesz kiedy“ mohlo být převedeno doslovně jako ... *ani nevíš kdy*, v češtině je ale běžnější zvolené východisko.

Darek lubił czytać te samochodowe gazety. Coś tam zawsze w nich sprawdzał. W niedzielę miał wcześniej rano jechać na giełdę z Grześkiem i specjalnie nie wyszedł nigdzie w sobotę, żeby być wypoczęty. Przyszli koledzy, przyszła Hanka, na chwilę chociaż — chodźże, rozerwać się, godzina dwie góra. Nawet mu Marysia mówiła, idź, przewietrz się, wrócisz wcześniej, to się wyśpisz, ale on nie chciał, bo mu na tym zależało widać i ona mu dalej nic nie mówiła więcej o tym, nic, żadne przeczucie, jak to czasem opowiadają, że coś w człowieku wewnątrz, coś powie mu, że ten choć może i nie usłucha, to będzie mógł powiedzieć, że coś mi mówiło, a on głupi był, że nie usłuchał, że jakaś szybka pęka samoistnie, albo we śnie coś się takiego przyśni dziwnego, żeby coś wskazać, no nic takiego nie było, tylko poszła Marysia od razu spać po filmie.

Darek rád četl tyhlecty auto-moto magazíny. Furt v nich něco luštil. V neděli brzo zrána měl jet s Gřeškem do bazaru, a v sobotu schválně nikam nešel, aby byl odpočatej. Přišli pro něj kamarádi, přišla Hanka, no dyť přece pojd', aspoň na chvilku, pobavit se na hodinku nejvejš dvě. Dokonce mu říkala i Maryška, jdi se provětrat, vrátíš se dřív, vyspíš se, ale von nechtěl, bylo vidět, že mu na tom záleží, a vona mu už nic neříkala, nic, žádný tušení, jak to vobčas vykládaj, že člověku něco uvnitř říká, a von sice nedbá, ale pak prej, že mu něco říkalo, a von byl blbej a neposlechl, že někde pukne sklíčko samo od sebe, nebo se mu v noci zdá něco divnýho, co něco znamená, no nic takovýho to nebylo, akorát Maryška šla spát rovnou po filmu.

Jména „Grzesiek“ a „Hanka“ byla do češtiny transkribována (v druhém případě je forma totožná). Stejná metoda nebyla možná u jména „Marysia“ – v češtině *Maryša* příliš implikuje postavu divadelní travičky, verze „Maryška“ zachovává domáckost polského protějšku a zavádějící konotace je zmírněna.

Znovu se objevilo problematické „zabawić się“, tentokrát přeložené jako „pobavit se“. Výsledek ale není uspokojivý, přípustná by snad byla modulovaná varianta *projít se, pokecat* apod. Lyričtější část druhé poloviny tohoto odstavce je přeložena volněji, i v originále působí zmateně a doslovnější překlad by v češtině způsobil ještě větší nejasnosti.

Rano, jak wyjechał, to ona nawet nie wiedziała, tak wczesnie. Chciał szybko obrócić. Paweł przyjechał hondą sportową, pożyczoną od brata. On też rajdowiec. Lubił pocisnąć. Dopiero przy setce czuje jakieś wiry w torbie. Takie dziwne, fajne mrowienie. I mieli taką zabawę z Grzeškiem, że rozpędzali auto na prostej z górki maksymalnie a potem kto dalej zajedzie na ludzie, kto wygra, i tutaj właśnie koło Myślenic, na tym takim zakręcie, jeszcze tam przez wiaduktem, gdzieś tak ścinali zakręt, że nie było siły, żeby choć jeden zauważył, że z przeciwna wolno, jak żuk, w porannym, a już gorącym, podwójnie przez szyby gorącym słońcu, żółty, ciężko dyszący, ledwo na chodzie, pełen ludzi jadących lub też wracających, autobus podmiejski pekaes najeżdżał, i w taki sposób najeżdżał, że nawet szans nie mieli żadnych jak się z zakrętu hondą wysypali, tylko słupki w tym słońcu ścięte migały jak jakieś patyczki i już drzewo przed nimi, a mogli, kurcze jego mać, pobić rekord.

Ráno odjel tak brzo, že vo tom ani nevěděla. Chtěl rychle vobrátit. Pavel přijel sportovní hondou, co si pučil vod bráchy. Taky závodník. Rád na to šlápl. Až od stovky cejtí nějaký vibrace. Takový divný, příjemný mravenčení. Voni měli s Gřeškem takovou hru, co nejvíc to rozjeli na rovnym úseku z kopce a pak kdo dál dojede na neutrál, kdo vyhraje, no a právě tady u Myslenic, v takový tý zatáčce, ještě před viaduktem, tak fest řízli zatáčku, že bylo vyloučený, aby aspoň jeden zahlíd, jak se z protisměru ranním a už pálicím sluncem, skrz sklo páliło dvojnásob, pomalu jak šnek blíží žlutej meziměstskej autobus *pks*, ztěžka supěl a sotva jel, plnej lidí, co odjížděli nebo se snad vraceli, jel tak, že neměli šanci, když se hondou vyřítili z tý zatáčky, jenom patníky, s'atý jak nějaký klacíky, blejskaly v tom slunci, a pak už před nima strom, a přitom mohli překonat rekord sakra.

Tento úsek textu byl překladově nejobtížnější. Ani z originálu jasně nevyplývá, co se přesně stalo. Shuty popisuje závodění Darka a Gřeška (čili navozuje představu dvou vozidel), v tragickém závěru však jedou vozem jedním. V překladu je vše zachováno.

Rovněž poetický popis jízdy autobusu v silném slunci byl při převodu problematický – kvůli mnoha přechodníkům, které jsem nechtěla v překladu používat, bylo nutné prozradit *co se pomalu blíží* („autobus pks“) dříve než autor v originále. V polštině je pro tento autobus použita zkratka *pks* i s hláskovacími vokály, kdyby ale v češtině zůstalo „pekaes“, český čtenář by pravděpodobně nepochopil, že se jedná o zkratku. Při převodu jsem tedy použila zredukovanou formu a navíc kurzívu, z kontextu (či minimálně z pravopisu) vyplývá, že se nejedná o značku autobusu.

Policja przyjechała. Pogotowie przyjechało. Strażacy przyjechali. Ciąć musieli. Ze nawet nie było co zbierać!

Bardzo dużo ludzi przyszło. Młodych dużo. Lubili go za różne rzeczy, takim był. Kwiatów było tyle, że jeszcze tyle nie widziałem. Leżał zdeformowany jakiś taki. Ze nawet nie chciało się patrzeć, że tak może być. On a nie on. Pozszywany na twarzy gęstym ścięciem. W bliznach cały i przebarwieniach. Czaszka z tyłu wgnieciona. Oko lewe z lekka niedomknięte i widać było bielmo jak wystaje spod powieki. A jak bielmo wystaje to wiadomo, że źle, bo tym bielmem, okiem, kogoś z rodziny może pociągnąć. Tak to już jest.

Přijela policie. Přijela záchranka. Přijeli hasiči. Museli je vyřezávat. Ani nebylo pořádně co sbírat!

Přišla strašná síla lidí. Spousta mladejch. Měli ho rádi za různé věci, byl už takovej. Kytek bylo tolik, že sem to jakživ neviděl. Ležel tam, takovej jako zdeformovanej. Až se jednomu nechtělo koukat, že je něco takovýho vůbec možný. Byl to von a přitom nebyl. Obličej sestehovanej. Samá jizva a podlitina. Lebka zezadu promáčkla. Měl pootevřený levý oko, pod víčkem prokukovalo bělmo. A to je jasný, že je zle, když je vidět bělmo, protože bělmo, ten pohled, může někoho z rodiny dodělat. Tak to chodí.

Hovorové „síla lidí“ bylo užito, aby se neopakovalo slovo „spousta“.

Při převodu „ze jeszcze tyle nie widziałem“ je využito ustáleného spojení „jakživ neviděl“, doslovnější *ještě jsem jich tolik neviděl* by zřejmě vyžadovalo rozvolnění či doplnění (např. *ještě jsem jich tolik pohromadě neviděl*).

Při popisu očí zesnulého bylo použito antonymického překladu (*nedomknięty* → *pootevřený*). Darkovo oko sice mohlo být *nedovřené*, ale *zlehka / trochu nedovřené* by bylo překladem přetíženým. Kromě antonymického překladu došlo zároveň ke kompresi.

Marysia nie wiedziała, co ze sobą zrobić, tak rozpaczła. Po co otwierali trumnę? Po co było otwierać? Mało im było cierpienia, ale musieli bo by im się coś stało. Po co, po co..?, poco to się nogi nocą. Taka tradycja i co im zrobisz. Czuć było środek konserwující w całym pokoju. Stražacy niešli go przez całą drogę. Bo byl jednym z nich.

A ludzi bylo tyle, že dawno tak nie bylo.

Maryška nevěděla, co si má počít, tak strašně si zoufala. Proč otvírali rakev? K čemu bylo dobrý rakev otevírat? Copak trápení nebylo dost, ale voni museli, jinak by se jí jim asi něco stalo. Proč, proč..?, pro slepičí kvoč. Jednou je to tradice, co s nima naděláš. V celém pokoji byly cítit konzervační prostředky. Hasiči ho nesli celou cestu. Vždyť byl jedním z nich.

A lidí bylo tolik, jako už dlouho ne.

Závěrečná část povídky je přeložena volněji. Doslovným překladem slovesa „rozpaczać“ je *truchlit*, narozdíl od *zoufat si* však do textu příliš nezapadá.

Ekvivalentem lexikální jednotky „poco to się nogi nocą“ je „pro slepičí kvoč“ – obě úsloví jsou vytvořena na stejném principu, přibližně se shodují i délkou.

3.

závěr

V závěru je rozčleněna specifická problematika, na kterou jsem narazila při překladu Shutého povídek. Je snahou o zobecnění, i když k dílčím překladatelským problémům je nutno přistupovat tvořivě a individuálně. V překladech v této práci jsem nepoužila vysvětlujících poznámek pod čarou, domnívám se, že mohou na čtenáře působit rušivě. Častěji jsem využívala opisného, případně přibližného překladu.

3.1 reálie

Nejobtížnějšími úkony byly převody reálií. Rozdíly kulturního prostředí a odlišnosti ve vnímání světa se projevovaly především kategoriích potravin a zvyků. Často to jsou bezekvivalentní lexika, která se neobejdou bez opisného překladu či rozšíření informačního základu.

3.1.1 potraviny

V Polsku se konzumace vodky těší větší oblibě než v „pivnějších“ Čechách. Při překladu jsem narazila na dva případy: polské úsloví „wódka lubi dym“ a na odlišnou konotaci slova „sedmička“ (polsky „zero siedem“). Nejadekvátnejším překladem prvního jevu je zřejmě „vodka ráda dým“. „Sedmička“ se v českém jazykovém prostředí konotuje spíše s vínem než s tvrdým alkoholem

Polské slovo „placki“ je bezekvivalentní lexikum. Významově nejbližší je mu pravděpodobně slovo „buchta“ ve svém širším slova smyslu (ne tedy kynutá buchta, ale buchta jako slovo nadřazené pro různé moučníky – bábovky, koláče atd.). „Placki“ jsou pečeny zejména při slavnostních a svátečních příležitostech – Vánoce, silvestr apod., není ovšem možné toto slovo naturalizovat na české „cukroví“. „Cukroví“ je spojováno s „drobným pečivem“, a je-li slovo „placek“ dále v textu konkretizováno (např. jako „makowiec“, „sernik“ apod., užití „cukroví“ je jednoznačně nesprávné).

Do obdobné kategorie spadá „kutia“ – tradiční pokrm ukrajinského původu, který neměl chybět na polské štědrovečerní tabuli. Ve svém překladu jsem zvolila postup exotizace spojené s transkripcí – výsledkem je „kuťa“. Kuťa se připravuje z máku a sušeného ovoce a kromě Polska se podává také na Litvě a v Bělorusku.

3.1.2 zvyky

Dvě z přeložených povídek se odehrávají o Vánocích. Polské Vánoce se od českých odlišují zejména větším důrazem na víru. Štědrovečerní večere tedy začíná symbolickým lámáním svatého oplatku (hostie), při němž si zúčastnění přejí (podobně jako na Nový rok). Tento zvyk dodržuje pouze v Polsku a místy na Litvě. Na Štědrý den by si lidé podle polských pověr apod. měli odpouštět, chovat se k sobě mile a vstřícně, měli by zanechat všech sporů. Dalším specifikem jsou tradiční pokrmy: vánočním stole by jich mělo být dvanáct (včetně kuti, viz výše). Původně byla podávána jídla postní, bezmasá, nyní se uzeniny tolerují. Zvykem je prostírat bílý ubrus, což je trochu riskantní vzhledem k tomu, že tradičním pokrmem je i baršč (nikoli boršč), který je jasně červený (připravený z červené řepy), vždy by mělo být prostřeno i „pro strýčka příhodu“ – pro případného nenadálého hosta. Po večeři (která začíná s východem první hvězdy, symbolizující betlémskou hvězdu) se rozbalují dárky. O půlnoci následuje půlnoční mše (polsky „pasterka“). Lidovou pověrou (a v Polsku obecně známým faktem) je, že o půlnoci získávají zvířata schopnost mluvit lidským hlasem.

S vyšším procentem věřícího obyvatelstva jsou spojeny zvyky, které se v Čechách běžně neprovozují. V jedné z povídek jsem narazila na okrajový popis „putování obrazu po vesnici“. V devadesátých letech kolovalo po polských městech a vesnicích několik kopií obrazu Černé madony (Matki Boskiej Częstochowskiej). Kult těchto putujících obrazů je pochopitelně mnohem starší. Obraz svatého je „přijímán“ domácnostmi na noc, je vystaven, ozdoben květinami a svíčkami a odříkávají se u něj modlitby, další den je předán sousedům.

3.1.3 jména

Pro převod jmen jsem použila jednotný postup – transkripci. Toto řešení bylo motivováno snahou přiblížit českým čtenářům polské prostředí. Dříve převládala u nás tendence cizí rodná jména nahrazovat odpovídajícími českými podobami [...], v současné době převažuje tendence rodná jména ponechávat v původní cizojazyčné podobě a začleňovat je do českého kontextu pouze tvaroslovně (skloňováním a přechylováním)¹⁵.

3.1.4 ostatní

Do této kategorie zařazují slovo „maluch“ a slovo „pekaes“ (spíše než kategorie *ostatní* by mohla být nazvána kategorií *motorových vozidel*). „Maluch“ je obecně užívaným pojmem pro Fiat Polski (původně Fiat 126), malý automobil, cenově dostupný. Do češtiny

¹⁵ E. Lotko, *Čeština a polština...* s. 98

jsem tento název převáděla jako „malý fiátek“, překlady „mrňous“ apod. nejsou vhodné – takové varianty by nebyly pro české čtenáře čitelné. Obdobná situace nastala při převodu slova „pekaes“ – takto zapsáno je vlastně akronymem (polského *Państwowa Komunikacja Samochodowa*, později *Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej*).

Rovněž sem spadá „woda oligoceńska“. Je to podzemní voda, vyvěrající z artézských studní, v nepropustných vrstvách se nahromadila v době třetihorního oligocénu. V devadesátých letech vznikaly v Polsku artézské studně opatřené kohoutky i ve městech, lidé si chodili tuto „zdravější“ vodu nabírat se džbánky.

3.2 problematické gramatické jevy

Nejvíce nesnází působí překlad přechodníků. Přechodníky v češtině a v polštině se liší jak tvořením, tak i četností a stylovým využitím.¹⁶ Přechodníky působí v češtině zastarale až archaicky, v odborné literatuře tedy nejsou v překladech doporučovány. V rámci gramatických transformací je lze přeložit předložkově-jmennými vazbami, hlavní či vedlejší větou. Polština užívá jmenné konstrukce¹⁷ (infinitivní vazby, přechodníky a podstatná jména slovesná) tam, kde je v češtině při překladu obratnější použít vedlejší věty.

Na závěr bych ráda dodala, že práce nad těmito překlady a jejich komentáři byla velice poučným a přínosným podnětem k další překladatelské praxi.

¹⁶ Ibid., s. 144

¹⁷ srov. tamtéž, s. 131

4.

použitá literatura

- 15x o překladu*. Sest. A. Rády. JTP. Praha 1999.
- Balcerzan, E.: *Literatura z literatury (strategie tłumaczy)*. Katowice 1998.
- The Practices of Literary Translation. Constraints and Creativity* (red. J. Boase-Beier, M. Holman). Surrey, UK 1999.
- Bibliografie českých a slovenských prací o překladu a tlumočení*. Sest. I. Čeňková a M. Hrdlička. JTP Praha 1995.
- Devětkrát o překladu*. JTP Praha 1995.
- Havránek, B.: *Studie o spisovném jazyce*. Praha 1963.
- Hedánek, J.: Zamyšlení nad překladovou jednotkou. *ToP* 9, 1992.
- Hečko, B.: *Dobrodružství překladu*. Praha 2000.
- Antologie teorie uměleckého překladu* (red. M. Hrdlička, E. Gromová). FFOU, Ostrava 2004.
- Hochel, B.: *Preklad ako komunikácia*. Bratislava 1990.
- Hovory o překladu a tlumočení*. Praha 1991.
- Hrala, M. (ed.): *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha 2002.
- Hrala, M.: *Současnost uměleckého překladu*. Praha 1981.
- Hrdlička, M.: *Literární překlad a komunikace*. FFUK, Praha 1997.
- Hrdlička, M.: *Překladatelské miniatury*. Praha 1995.
- Hrdlička, M.: *Translatologický slovník*. JTP, Praha 1998.
- Knittlová, D.: *Teorie překladu*. UP, Olomouc 1995.
- Knittlová, D.: *K teorii i praxi překladu*. UP, Olomouc 2000.
- Krijtová, O.: *Pozvání k překladatelské praxi*. Karolinum Praha 1996.
- Kufnerová, Z. et. al.: *Překládání a čeština*. Jinočany 1994.
- Levý, J.: *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha 1971.
- Levý, J.: *České teorie překladu*. 2. vyd. Praha 1996.
- Levý, J.: *Umění překladu*. Praha 1963.
- Lotko, E.: *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava 1986.
- Lotko, E.: *Polština a čeština z hlediska typologického*. FFUP, Olomouc 1981.
- Markowski, A.: *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*. Warszawa, 2006.
- Mathesius, V.: *Jazyk, kultura a slovesnost*. Praha 1982.
- Mounin, G.: *Teoretické problémy překladu*. Praha 1999.
- Mrhačová-Kučerová, E.: *Kapitoly z překladatelské teorie a praxe*. Ostrava 1980.

Newmark, P.: *A textbook of Translation*. Prentice Hall International, New York (etc.) 1988.
Pechar, J.: *Otázky literárního překladu*. Praha 1986.
Popovič, A.: *Poetika umeleckého prekladu. Proces a Text*. Bratislava, 1971.
Robinson, D.: *Becoming a Translator. An Accelerated Course*. New York 1998.
Shuty, S.: *Cukier w Normie*. Kraków 2002.
(Shuty, S.: *Produkt Polski*. Kraków 2005.)
Šabršula, J.: *Teorie a praxe překladu*. FFOU, Ostrava 2000.
Vilikovský, J.: *Překlad jako tvorba*. Praha 2002.

slovníky

Bąba, St. – Dziamska, G. – Liberek, J.: *Podręczny słownik frazeologiczny języka polskiego*.
Warszawa 2000.
Inny słownik języka polskiego (red. M. Bańko). Warszawa 2000.
Bańko, M.: *Słownik peryfraz czyli wyrażen omownych*. Warszawa 2005.
Cienkowski, W.: *Praktyczny słownik wyrazów bliskoznaczących*. Warszawa 1993.
Czeszewski, M.: *Słownik polszczyzny potocznej*. Warszawa 2006.
Drabik, L. – Sobol, E. – Stankiewicz, A.: *Słownik idiomów polskich*. Warszawa 2006.
Uniwersalny słownik języka polskiego (red. St. Dubisz). Warszawa 2003.
Filipec, J. – Daneš, F. – Mejstřík, V.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha
1994.
Chaciński, B.: *Wypasiony słownik najmłodszej polszczyzny*. Kraków 2003.
Klégr, A.: *Tezaurus jazyka českého*. Praha 2007.
Nagórko, A. – Łaziński, M. – Burkhardt, H.: *Dystynktywny słownik synonimów*. Kraków
2004.
Polsko-český slovník (red. K. Oliva). Praha 1994 (A – Ó). Praha 1995 (P – Ž).
Slovník nespisovné češtiny (autorský kolektiv). Praha 2006.
Skorupka, St.: *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa 1974.

internet

<http://www.univ.gda.pl/slang>

- internetový slovník současného slangu. /únor 2008/

www.blok.art.pl

- hypertextový projekt Sławomira Shuty. /únor 2008/

<http://www.polityka.pl/archive/do/registry/secure/showArticle?id=3337469>

- článek na polském internetovém portálu www.polityka.pl, internetová verze článku Podgórska, J.: Frustraci we wspaniałym świecie. *Polityka*, 2003, č. 14, s. 78. /březen 2008/

http://www.polityka.pl/polityka/index.jsp?news_cat_id=1399&news_id=210810&layout=18&page=text&place=Text01

-článek na polském internetovém portálu www.polityka.pl „Paszporty POLITKY“ /březen 2008/

http://www.polityka.pl/polityka/index.jsp?news_cat_id=1348&news_id=164461&layout=18&page=text&place=Text01

-článek na polském internetovém portálu www.polityka.pl „Sławomir Shuty“ /březen 2008/

povídky v originále a překladu**Święta!**

Ale pan Stasiu nakupił! Wędlinki, już pokrojonej przez miłą panią sprzedawczynię w cieniutkie plasterki, dwa kilo dobrej kielbaski, soków w kartonach, pepsi, pomarańczy, mandarynek, bananów, wiadro śledzi, zgrzewkę papieru toaletowego. Dwie pełne siatki. Ze aż mu prawie otorbienie nie puściło, jak to dźwigał z hipermarketu trzy kilometry do domu. Tam i z powrotem. W te i wewte. A po co miał za autobus płacić? W dwie strony to masz złoty dziesięć i złoty dziesięć, to razem dwa złote czterdzieści, czyli jedno piwo. To warto dać na bilety? Lepiej wypić jedno piwo, a żonie przecież powie, że no co?, bilet tam i z powrotem, to dwa czterdzieści przecież tych pieniędzy nie przepił?, no chyba, że się ona skapnie, że coś za długo był.

— Coś tam długo byłeś w tym żancie — żona się pyta znad wypełnionych parującymi od różnych substancji garnczków.

— Kolejki mówię ci są takie, że nawet sobie nie zdajesz sprawy — odpowiada pan Stasiu i rzuca jej na stół dwie pełne siatki — Wszystko masz coś chciała.

— Jeszcze mi pójdziesz kupić jaja.

Jaja to mi się oberwą, myśli pan Stasiu i skrada się po cichu do dużego pokoju, niby że po coś idzie, że coś mu nagle jest potrzebne z dużego pokoju, otwiera cichutko barek i nalewa sobie lufę. Potem będzie musiał jeszcze wytrześć dywany.

A ić ty. Wytrześć dywany, zetrzeć podłogi, wyczyścić kryształę, przetrzeć zwilżoną szmatką meble, umyć okna, zrobić zakupy i jeszcze choinkę ubrać. Przynieść, zanieść, pozamiatać. Pan Stasiu klnie na czym świat stoi, życ mu się odniechciewa.

Pan Stasiu trzepie dywany i jest wkurwiony. Dla niego to tych świąt mogłoby nie być. Jest podenerwowany, ale też w tym samym momencie jest gdzieś tam w sobie bardzo zadowolony. Bo dywany mają ładne, nowe, czyste i kiedy je trzepie wszyscy sąsiedzi widzą, że są ładne i potem mówią w domach: ci to mają ładne dywany. To naprawdę ładne dywany — myśli pan Stasiu — nie, to co Nowakowie z dziewiątego, że aż się nieprzyjemnie robi, jak człowiek patrzy na taki dywan. Uciorany, zgnojony, barachło. Jakby tam świnie mieszkaly nie ludzie. Zresztą tacy oni, jak ten dywan. Nie ukloni się taki jeden z drugą, chociaż młodszy

jest. A co ja mam się kłaniać wcześniej do nich? Niedoczekanie. Niech się oni kłaniają! A co to ja jestem?! Syfciarze jedni. Aż szaro jest od tego ich dywanu. Auta na parkingu mają szary nalot. Szmata nie dywan! A nasz to miło rozwiesić, ładne wzorki i modne kolory, jeszcze w ciężkich czasach kupowany. Człowiek nie ma się czego wstydzic — może spokojnie rozwiesić i wytrześć, tak jest czy nie?

— Dzień dobry — mówi pan Stasiu do sąsiada — Pan też trześć?

— No — odpowiada sąsiad markotnie.

Placki zrobić. Makowiec. Sernik. Przekładaniec. Murzynek. Drożdżowe. Jeszcze to. Jeszcze tamto. Ręce do dupy wchodzą. Nie mówiąc nawet o rybie.

Aaa.. już mam dość tych świąt — myśli sobie pani Zofia — ciągle tylko gary i gary. Człowiek nawet na chwilę usiąść nie może coś pooglądać, tylko od rana do wieczora stój i gotuj. Żeby się te święta wreszcie skończyły.

Aaa.. jeszcze kartki wysłać do rodziny i znajomych, nawet mi nie mów.., kartek im się zachciewa, kartki, znaczki, a to wszystko kosztuje, przyjdą święta to tylko wydatki, wydatki i wydatki -bez końca, człowieka aż coś bierze od środka.., skaranie boskie z tymi świętami..!

Po klatce unoszą się zapachy różnych substancji aromatycznych i smażeniny, aż miło w płuca wciągnąć. Pan Stasiu wraca do domu z dywanami i chrząka.

— Wytrześciłem ci dywany, zobacz, jak ci wytrześciłem — pan Stasiu wskazuje na dywany i chrząka — Nikt ci tak nie wytrześci jak ja, co byś ty zrobiła, gdyby mnie zabrakło, no kto by ci tak wytrześcił dywany — dodaje.

— To dla mnie wytrześciłeś? — pyta pani Zosia — Dla mnie?, a dla siebie to nie trześciłeś, co?

— Ja dla siebie, to nie potrzebuję — pan Stasiu jest dziś najwyraźniej zadziorny w stosunku do żony — Dla mnie, to mogą być nietrześciwane.

— Taki jesteś mądry? — pyta pani Zosia, a pan Stasiu już patrzy, co żona tam robi i już krytycznie ocenia jej krzątanie i chrząka — Znowuś narobiła ciast, kto to będzie wszystko jadł?

— A ty, co tak chrząkasz — pyta się żona na odczepnego — Przestań wreszcie chrząkać!

Nie kupuj mi żadnych prezentów — krzyżąc uprzedzał żonę przed świętami, żeby mu żadnych prezentów nie kupowała — Co to ja jestem dziecko, żeby prezenty dostawać?, a po co mi te prezenty powiedz mi?

— Ty mi też nie kupuj — odpowiadała pani Zosia.

Pan Stasiu ani by nawet nie pomyślał, żeby jej kupić. Kto to widział wydawać pieniądze na głupoty?! Końcem końców budżet domowy nie uszczuplał.

Wreszcie ta wigilia. Skończyło się urwanie jaj, teraz można coś zjeść. Na białym obrusie talerze na gazetach, żeby barszczem nie poplamić. Obrus musi całe święta wytrzymać!

— Żebyś przestała się ze mną kłócić — pan Stasiu trzyma w obu rękach cienki opłatek i składa żonie życzenia.

— To ty się ze mną kłócisz — odpowiada żona, chociaż jej życzenia mają być dopiero za chwilę.

— No, ja się z tobą kłócę? — ni to pyta, ni to mówi pan Stasiu

— Ale czemu od razu podnosisz głos? — pyta tym razem pani Zosia.

— A czemu ty podnosisz — panu Stasiowi wydaje się, że to żona podnosi głos.

— Ja nie podnoszę, ja tylko mówię — pani Zosia już tam sama wie, że nie podnosi głosu, tylko mówi.

— No mówisz, ja widzę, jak mówisz — pan Stasiu też ma oczy i widzi co jest grane.

— Ee, daj spokój — pani Zosia ma już dosyć tych kłótni męża.

— Ty daj spokój, żeby człowiek choć raz w roku spokoju nie miał — pan Stasiu jest przekonany, że wina leży po stronie żony.

— To czemu zaczynasz — pani Zosia jednak chce wiedzieć.

— Kto zaczyna, ja zaczynam?, no wiesz co? już nie przesadzaj — kończy składanie życzeń pan Stasiu. Teraz pani Zosia będzie składać życzenia.

— Żebyś przestał ubierać się w takie głupie rzeczy — mówi, i pan Stasiu przerywa jej życzenia jeszcze jednym swoim życzeniem, bo akurat mu się przypomniało, a jest to bardzo ważne życzenie:

— Żebyś mniej rozmawiała przez telefon, bo rachunki kto potem płaci?

A w telewizji wigilia z jedyką.

No to jest prawdziwa wigilia — myśli pani Zosia, wszystko aż się lśni od czystości i takim ładnym porządku są sztucznie poukładane, to jest wigilia.

— Co oni tam jedzą? — pyta pan Stasiu.

— Taką kutię — odpowiada żona

To jest prawdziwa wigilia — myśli pan Stasiu — To jest wigilia jak się patrzy, wino na stole, nie to co u nas. Nawet kutii nie ma.

— A co to jest ta kutia? — pyta jeszcze żony.

— Kutia to jest kutia, cicho bo nie słyszę — odpowiada pani Zosia.

— Jak nie słyszysz, to ci podgłośnię — mówi pan Stasiu i daje głos prawie na wszystkie kreski, że aż telewizor buczy i nic nie słychać — Już słyszysz?

— Przypomnij mi, żeby po świętach jeszcze zanieść buteleczkę moczu do zbadania — mówi do żony pan Stasiu i pakuje sobie do ust kawał ryby. Ale żona nic na to nie mówi, że aż pan Stasiu robi się czerwony na twarzy, tak w nim krew buzuje i już ma coś powiedzieć niemiłego, gdy nagle!

Dzwonek do drzwi! Pani Zosia podchodzi do drzwi i patrzy przez judasza. Na klatce śpiew. Wśród nocnej ciszy głos się rozchodzi. Kto to? No kto to? — dopytuje się z pokoju pan Stasiu.

— Kołędnicy — odpowiada żona.

— To nawet nie otwieraj — odpowiada z kolei pan Stasiu.

— Trzymają jakąś szopkę z papieru, dzieci jakieś, melodia to niepodobna nawet do niczego — komentuje na bieżąco pani Zosia.

— Daj spokój, nawet nie otwieraj — pan Stasiu jak chce, to umie być stanowczy.

— Przecież nie otwieram, czego się mnie czepiasz — równie stanowczo odpowiada pani Zosia.

— Ale wyglądasz tak, jakbyś miała otworzyć — trafnie ocenia sytuację pan Stasiu.

Wigilia, wigilia i po wigilii, raz dwa, zaraz wszystko pomyte i się suszy na ociekarce. Już wszystko wysuszone, poukładane, pochowane na przyszły rok. Jak pan bóg przykazał. Glanc.

A po wieczerzy wigilijnej to już w majestacie prawa bożego pan Stasiu mógł spokojnie napocząć halba, a żona nawet nie mrugnęła, post się skończył i tłuste można jeść!

Napił się, najadł jeszcze raz, zasycił plackami i wędlinkom, i legł przy stoliku, a kiedy tak leżał objedzony jak bąk i majaczył, posłyszał, że ulokowane na talerzu resztki wędliny mówią do niego ludzkim głosem. Na dodatek wydało mu się, że mówią nie tylko ludzkim głosem, ale i obrażonym tonem. Nie mógł uwierzyć.

— to niemożliwe, nie mogę uwierzyć — wystękał w malignie, podniósł się na łokciu i jak się tak przypatrzył bliżej, to ona, ta wędlina rzeczywiście mówiła. Bez dwóch zdań!

Mówiła cichutko, że wszystko dobrze, ale mogło być taniej, w te święta bożego narodzenia.

— Kurde wiedziałem — mruknął pan Stasiu jakiś taki wewnętrznie rozdrażniony, a następnie bez wahania wepchnął resztki z talerza do ust. Bo co prawda, to prawda, ale byle głupia kurwa, wędlina, nie będzie mu w takiej miłej chwili truć dupy. Na to sobie nie pozwoli!

Odwiedziny

W trzeci dzień świąt, bo wiadomo, że w drugi to nie wypada, wpadli z wizytą znajomi. Pan Gienek siedział i zapamiętale oglądał telewizor. Kto przyszedł? Państwo Męczarscy z synem. Kto? No dobra. Trudno. Się mówi, a żyje się dalej.

Państwo Męczarscy zdjęli jak się należy buty, chociaż pani Halinka przekonywała ich kurtuazyjnie, jak tylko mogła, że żaden kłopot, że naprawdę nie potrzeba ściągać butów, ale państwo Męczarscy wiedzieli, że taki jest obyczaj i nie należy go zmieniać, a zapewnienia gospodyni, że nie trzeba ściągać butów; należy potraktować tylko i wyłącznie jako uprzejmość i dowód sympatii. Słusznie! Uśmiechnięci ściągnęli buty. A potem przeszli do dużego, bo tak też im pani Halinka powiedziała: no przejdźcie do dużego.

— Przynieś jakiejś wędlinki, sałatki, no co tak siedzisz — zwrócił się pan Gieniu do żony, chociaż nie siedziała — Przecież widzisz, że goście głodni.

Ale państwo Męczarscy na te słowa zaczęli zgodnie z niepisaną tradycją zapierać się, że głodni nie są, chociaż specjalnie nie jedli u siebie sytego obiadu, żeby sobie zostawić miejsce na ewentualne przysmaki. Gospodarz oczywiście nawet nie chciał słuchać, że państwo Męczarscy głodni nie są. Na co oni jeszcze bardziej zapewnili, że w żadnym wypadku głodni nie są, obiad przecież jedli przed wyjściem. Na te słowa gospodyni zaczęła

nalegać, że koniecznie muszą coś skosztować.

Po rytualnej grzecznościowej wymianie zdań, goście usadowili się za szeroką ławą, a pani Halinka nakroiła, przygotowała, zaparzyła kawy i herbaty, przyniosła, rozstawiła i zachęciła do konsumpcji. Z początku nieśmiało, ale jednak, zabrali się goście do kosztowania potraw pani Halinki. A Syn państwa Męczarskich siedział i nic nie jadł.

Pani Halinka widząc, że syn państwa Męczarskich siedzi i nic nie je, jakby go to nie cieszyło, zaczęła się go pytać, do której klasy chodzi, i że jest już duży, ale on nic nie mówił.

— no co on taki nieśmiały, czy co — próbowała, w związku z tym, zażartować pani Halinka.

— Ale przecież ty nie jesteś taki nieśmiały — powiedziała pani Męczarska patrząc na syna — No weź nałóż sobie wędlinki, czegoś, sałatki, bardzo dobra sałatka.

— No nałóż sobie sałatki — powiedział pan Męczarski i nałożył synowi na talerz sałatki — Masz jedz.

Ale syn nie jadł.

— Jaki on grzeczny — powiedział pan Gieniu, myśląc „wstrętny bachor” pomyślał — a może on chce placka?

— Może placka zjesz — spytała pani Męczarska — Masz zjedz sobie placka, makowiec, pyszny.. — podała synowi talerzyk z makowcem.

— No dajcie mu spokój, niech sobie chłopak zje w spokoju — na wesoło próbował zamknąć sprawę pan Gieniu — Jak będzie chciał, to sobie sam weźmie.

— Co nałożyć ci kielbasy?, masz — i nałożył synowi kielbasy pan Męczarski — Jedz, dobra kielbasa.

— Bardzo dobra — określiła pani Halinka — Kupiłam ją na targu, wiejska, prawdziwa, droga.

Ale syn państwa Męczarskich nie jadł.

— Bardzo dobrze się uczy - powiedziała pani Męczarska -W szkole same piątki.

— Taak? - spytała z uprzejmym niedowierzaniem pani Halinka.

— Same piątki - potwierdził pan Męczarski - Bardzo dobrze się uczy.

— Taak? — spytała ponownie z uprzejmym niedowierzaniem pani Halinka - To

bardzo ładnie, to jest pociecha z niego, ale czemu on nic nie?

— No czemu nic nie jesz — zapytała syna pani Męczarska — Jedz.

— Jedz — dodał pan Męczarski, świadomy faktu, że jak się do kogoś przychodzi w odwiedziny, to trzeba jak najwięcej skorzystać, zwłaszcza, że obiad nie był syty.

— Jedz, nie wstydz się — powiedziała pani Męczarska

— Czego ma się wstydzć — próbował zamienić to w żart Męczarski.

— Ale przecież on się nie wstydzi — uśmiechnęła się pani Halinka — Przecież on jest duży, do której klasy chodzisz?

— On już chodzi do szóstej klasy — odpowiedziała pani Męczarska

— A dobrze się uczysz? — spytała pani Halinka — Taki grzeczny, duży chłopiec, na pewno uczy się dobrze.

— Tak, tak, uczy się bardzo dobrze — odpowiedział pan Męczarski — W zeszłym roku świadectwo z paskiem przyniósł.

— No jedz, żebyś był silny i się dobrze uczył — powiedziała pani Halinka

— Zobacz jak tata je — powiedział pan Męczarski i uniósł widelec w wędliną do ust

— Zobacz jaka dobra wędlinka — to mówiąc zrobił taki odgłos ustami, który miał wskazywać, że wędlinka jest dobra.

Ale syn, jak nie jadł, tak nie jadł.

— Jedz, bo w domu takich dobrych sałatek nie będziesz miał — ostrzegła pani Męczarska — Zobacz jakie to są dobre sałatki — wskazała na półmiski — Z groszkiem, z kukurydzą, naprawdę dobre sałatki.

— Pyszne sałatki, z ogóreczkiem — dodał pan Męczarski — Mama ci takich nie zrobi — powiedział patrząc na żonę, czy się nie obrazi, ale miał nadzieję, że ona zrozumie, że powiedział to, bo tego wymagała od niego sytuacja.

— Hmn.. — westchnęła pani Halinka, patrząc na syna państwa Męczarskich — No już niech sobie tam zje, co będzie chciał.

— O Jezuu, zjedz coś wreszcie — powiedziała zdenerwowana już pani Męczarska

— Może jajko w majonezie? — zapytał pan Męczarski — No tego nie chcesz, tamtego nie chcesz, to co w końcu chcesz — jego również zaczęła ogarniać irytacja.

— Pepsi — odparł syn państwa Męczarskich.

Na te słowa pan Gieniu odkręcił butelkę, że aż zasyczała i nalał synowi państwa Męczarskich pepsi aż po brzegi, a syn państwa Męczarskich to od razu wyduldał, jakby przez tydzień picia nie widział.

Goście zjedli, wypili, pooglądali telewizję. I poszli. Pan Gieniu spojrział na stół pokryty brudnymi talerzami i zaczął zastanawiać się jaki to miało sens — teraz wszystko trzeba będzie dokładnie umyć, aby ustrzec się przez zarazkami. Na samą o tym myśl, w jego sercu pojawiła się niechęć do świata i żony.

Jak Mirek został abstynentem

Mirek jak był młody, to lubił się napić. Potrafił wyjść w papuciach z domu ze śmieciami, a śmietnik przecież dziesięć metrów od bloku, pewnie, że czasem spotka się znajomych, wypali papierosa, pogada, pośmieje i tak dalej, to zawsze jakąś chwilę mniejszą czy dłuższą potrwa, no ale on potrafił wyjść ze śmieciami w papuciach i wrócić za trzy dni. Różne miał tego typu numery. Wychodził z baniaczką po wodę oligoceńską i wracał bez baniaczka, albo jechał w góry na likend i wracał po tygodniu bez plecaka i dokumentów, a na dodatek o jednym bucie. Nic się nie przejmował, a rodzice zbyt mu przykrości z tego powodu nie robili. Wiadomo, młody jest, wy-szumieć się musi, a że temperament ma, to i robi to z temperamentem. Byleby na złą ścieżkę nie zszedł. To znaczy, żeby mu nie przyszło do głowy w narkotyki. Bo to by dopiero były jaja. Alkohol to co innego, alkohol to rzecz ludzka, narkotyki to już diabelskie sztuczki.

Mirek, jak już się napił, to lubił zapalić. Wiadomo, wódka lubi dym. Mirek też. Żeby mu oddać całą sprawiedliwość, to trzeba powiedzieć, że palił ale tylko na początku. Kilka lat. A potem rzucił. To, że pił, to wszyscy wiedzieli, ale że palił, to już nie. Palić, się, na przykład przy rodzicach, krepował. Jakoś tak. Nie wiadomo dlaczego. Może, że rodzice dymu nie lubili. Mirek palił z kolegami, po kryjomu, a w domu już nie. Aż wreszcie go dziadek przyuważył, że kurzy schowany gdzieś pod śmietnikiem i tak mu powiedział: ty palisz?, to coś ty głupi jest?, nie pal — będziesz miał więcej do przepicia. I tak na zdrowy rozum, jak pomyśleć, to naprawdę tak było. Bo tak, zawsze jakoś ta paczka na dzień schodziła. Na początku tego palenia, to pewnie, że można o jednego poprosić, ale wreszcie przychodzi czas, że na to sępienie to już bokiem patrzą i w towarzystwie jakaś taka niechęć wobec niego powstaje — patrz, sęp idzie, albo: uwaga chować fajki, bo zaraz będzie sępił. Jak taki czas nadchodzi, to było, nie było, nie ma to tamto, trzeba ta paczkę dziennie mieć. A to się samemu, a to kolegów czasem poczęstować. Możesz mieć co prawda dwie paczki w kieszeni,

tańsze i droższe i jak ktoś prosi, to wyciągać tańsze, a samu droższe palić, ale to na jedno wychodzi, to znaczy niewiele taniej wychodzi i tak czy owak paczka dziennie idzie jak nic. Jedna paczka, to jak by nie było trzy, cztery złote. Trzy, cztery złote, to kurcze już jedno wino, albo dwa piwa. Wino, czy piwo zawsze jakoś lepiej wchodzi od wciągania tego dymu. Wciągasz ten dym i nic z tego nie ma. Tylko cię głowa na drugi dzień bardziej boli. "Dziadek ma rację" — myślał Mirek i z dnia na dzień rzucił w cholerę te papierosy. I to nie prawda, że nie można. Można jak widać, trzeba mieć tylko odpowiednią motywację.

Mirek się specjalnie nie przejmował z tym piciem. A okazji do picia nigdy nie brakuje. Wyjdiesz człowieku w teren i zaraz cię okazja wychaczy. Świątek piątek, Mirek, jak chciał, tak się bawił na umór. Lubił się napić i to, że lubi, lubił podkreślać. Zawsze się też odzegnawał od zielonego, ale jakoś dnia pewnego, czasem nawet nie wiesz kiedy, spróbował i mu się to spodobało. I teraz sobie miksował picie i palenie zielonego. Ale już jakby gardził picciem i uważał, że picie to jest dla prostaków, że mu zielone dopiero pobudza wyobraźnię, i że człowiek od razu się robi wesoły i w ogóle jest lepiej. Zaczął więc, a tą mańkę. Palił. Tylko palił. Potrafił palić jak smok. Płuca miał wyrobione. Słusznej budowy był przecież. Byle kto mu nie podskoczył. Palił do tego etapu, jak mu się lęki nie zaczęły i zaczął wtedy pić, żeby na odwagę i palić dla humoru. Czasami tylko jakiegoś kwara i łajta ale bardzo rzadko. Wiadomo czemu, z tym już nie ma żartów i Mirek o tym wiedział, a zresztą rodzicom by tego nie zrobił, bo co by powiedzieli, słowem, trzymał pociąg na te smaczki na uwięzi. Pił zatem na odwagę i palił na lepszy humor. Lubił właśnie tak: najpierw się dopierdolić, a potem planta. Aż wreszcie miał non stop taki humor, że chuj go brał. Nic mu się nie chciało, wszystko mu było jedno, patrzył tylko w telewizor i zaczął się zastanawiać na tym wszystkim, że jak to kiedyś fajnie było się napić z kumplami, pogadać, pośmiać się, jakoś zawsze to było miło, a teraz to tylko taka czapa, gównno się dzieje, człowiek łapie muliste klimaty, depresja się czai, nawet ochota na picie odchodzi, już tak wódka nie smakuje jak kiedyś i tak dalej. A jak już wódka nie smakuje, to dobrze z człowiekiem nie jest. Mirek zatęsknił do tych czasów, kiedy się napił, a jak się napił to na tym napiciu dewastował ławki, kopał stojącą przy drodze karetkę pogotowia i odgrażał się przypadkowym przechodniom. Mirek bardzo chciałby żeby te czasy wróciły. Mirek zatęsknił i wymyślił sobie, że to przez zielone, że tak nie jest, jak być powinno. Zresztą znajomy mu tak powiedział, że to wszystko, ta czapa, to przez zielone. Jak się dużo tego pali, to tak jest. Mirkowi dwa razy nie trzeba takich rzeczy tłumaczyć, wesoły był kiedyś i pełen życia, a teraz jak ten flak. Przestał palić. To znaczy całkiem tak nie przestał, ale się ograniczył dosyć dużo. A tak raz, dwa razy na miesiąc, to coś zakurzył, a jak co więcej

było, to zawsze dziękował. Umiał się powstrzymać, bo charakter miał. Jak sobie coś powiedział, to się tego trzymał.

Mirek wrócił do starych przyzwyczajęń. Do tego, że się napić lubił. Stał się też po trochu jak każdy inny. Coś tam robił przez cały tydzień, nie wiem, uczył się, może pracował, jakieś w każdym razie zajęcie miał. Jak każdy inny. W pewnym wieku tak już jest. Jak już zaś przychodził piątek, sobota, to czuł w sobie taką nieodpartą potrzebę. Sponiewierać się. Zaje- bać. Zaje bać i być nieprzytomnym. A potem śmiać się z tego, że znajomi opowiadają — no Mirek, dałeś ostro po jajach, a samemu się nic z tego nie pamięta. Czasami na zrywce przeginał, ale tylko czasami, w zasadzie to byś nie odróżnił, kiedy jest już na zrywce, a kiedy jeszcze nie. Nie zataczał się, nie przewracał, zawsze rozmawiał, zawsze się równo trzymał, ale szajba mu potrafiła bić ni z tego ni z owego. No i tak. Człowiek trzeźwieje na poniedziałek i przez cały tydzień daje sobie na luz. Do piątku i soboty. Wtedy nie ma zmiłuj. W piątek Mirek zawsze startował ostro. Zaczynał koło siódmej. Film mu się notorycznie urywał koło dziesiątej. W sobotę wstawał nieprzytomny i zdziwiony co to się stało i jak się tu znalazł, gdzie się właśnie znalazł, a potem szedł na klina. Klina, klinem i tak do południa. Po południu do domu na obiadek i dalej na jakąś akcję.

Na sylwestra to sobie obiecał, że trzeźwieć nie będzie przez trzy dni, w końcu to taki sylwester, zdarza się raz na sto lat i jak powiedział, tak się stało. Gdzie nie spojrzales, zawsze miał w łapie jakieś zero siedem, piwo, co tam zresztą było akurat pod ręką. Trochę tego, muszę powiedzieć, było, w końcu taki sylwester zdarza się raz na sto lat. I Mirek ani nawet placka nie spróbował, ani nawet sałatki, no nic, może wędliny tyle, co dwa plasterki. Pijesz nie jedz, takie miał zasady. Po sylwestrze, to już było na czwarty dzień, jak wracał z gór do domu, to go takie znajome zabrały do akademika, żeby sobie przenocował, a rano wróci autobusem do domu. Późno było i Mirek pomyślał, że to nie jest zły pomysł, tym bardziej, że zawsze jakieś piwo na kaca można wypić, a suszyło go niemiłosiernie. Wypił jedno, drugie, trzecie, była ściepa na wódkę, dorzucił się, wypił i jeszcze po jedną chciał iść. Czemu nie, pomyślała reszta, ta, która z nim była. Zebrał pieniądze i poszedł i tak jakoś niefortunnie złożyło, że jak schodził to się spierdolił przez poręcz z pierwszego piętra, na parter, na głowę. I tyle.

Po jakiś czterech dniach obudził się w szpitalu, na białej sali i nic nie wiedział, co się z nim stało. Jak? Co? Kiedy? Znajomi przychodzili, ale ich nie poznawał, taki był

nieprzytomny. Ledwo się poruszyć potrafił i grymasem twarzy dawał znać, żeby basen, albo kaczkę. Po jakimś tygodniu, jak pamięć mu powoli wróciła, okazało się, że na mózgu mu się obrzęk zrobił, a lekarze powiedzieli, że ma wielkie szczęście.

I teraz Mirek został abstynentem. Nie pali, nie pije, żadnej radości z życia nie ma. No czasami jedno piwo. Jedno piwo i ani grama więcej. Inaczej, tak go postraszyli w szpitalu, śpiączka. Mirek woli nie ryzykować. Przynajmniej na razie. Do imienin Jasia z Targu co mają być.

Nie takich jak on

Jaki Darek był, każdy wiedział. Obrotny, zaradny, dusza. Tu zapytał, tam zagadał. Zaraz łapał, o co chodzi. Pierwszy ci rękę podawał i od razu pytał, co słyhać, żartował sobie. Wesoly zawsze, uśmiechnięty. Bez takiej nieśmiałości. Podejdzie, zapyta. Zawsze w polu pomógł. Nie, nie było wtedy, że koledzy. Jak trzeba robił wszystko, żniwa nie żniwa, gnój, krowy, wszystko. Króla fachowo obrał. Świnie nie raz bił i to lubił. Fach w rękę. Poukładane w głowie. Przyszłość przed sobą.

Janek go trzymał krótko. Wychował jak złoto. Zmarnować się mu nie dał. Nie żeby za bardzo się z kijem widział. I owszem, kiedy trzeba było, paska nie żałował, ale tylko kiedy było trzeba. Żeby nauczyć i żeby pojał. Darek był taki, że jakoś sam z siebie te rzeczy rozumiał. Pomagał, robił wszystko, dopiero potem mógł wyjść gdzie. Ale się nie włóczył tak. W sobotę dyskoteka. W tygodniu raz czy dwa razy do dziesiątej. Szkołę skończył średnią nie za dobrze, ale też nie za źle — wiadomo czyj syn!

Na komputerze się dość fes znał, szybko umiał na nim pisać, gazety czytał od czasu do czasu, żeby wiedzieć, co się w świecie politycznym dzieje, żeby nie być taki, że jak ktoś zapyta, to ani be ani me, żeby coś powiedzieć o świecie, jakąś opinię mieć, jakoś wśród ludzi wyglądać, no chciał do studium dwuletniego iść, miał dumę, że co, to on, jak ze wsi, to już wykształcenia mieć nie musi? To już tak nie jest, jak kiedyś, że jak ze wsi, to tylko do pola. To już nie te czasy.

Na ryby to lubił chodzić w sobotę wcześniej rano. Najlepiej biorą, tam w takiej jednej

zatoczce. A pewnie, przychodziły do domu czasami jakieś dziewczyny, pytały, czy jest. Dziewczyn się nie bał. A one go lubiły! Przystojny. Wysoki. Na siłownię chodził, jak miał czas, a jak nie, to na strychu, to miał kilka ciężarków — sam wytoczył — to wieczorem zawsze coś tam robił, jakieś ćwiczenia. Ubierał się dobrze. Do miasta jeździł po buty i spodnie. Chciało mu się. Jak się jest młodym, to trzeba jakoś wyglądać. Pływał dobrze. Do wody daleko przecież nie miał.

Janek mu wreszcie powiedział, zrób sobie prawo jazdy, dostaniesz auto. Na razie malucha. Przecież by nie dał astry. Młody jest, to by zepsuł zaraz, zniszczył. Młodzi to teraz tak jeżdżą. Byle szybciej. I auta nie uszanują. Gdzie tam! Biegi zmieniają, że aż sprzęgło jęczy. Tu przyspieszyć, tam zahamować i w brudnych butach do środka. Gdzie tam!, nie patrz, że czysto, że to, że tamto. Bo nie wiedzą, jak to kiedyś było, jak się człowiek musiał nastarać, żeby mieć. A nic nie przychodzi za darmo, nic. Chcesz coś mieć, to uszanuj. Niech teraz jeździ maluchem. A po co mu co więcej. Niech się tłucze po drogach. Wytłucze go, wytłucze, poduczy się jeździć trochę, zarobi, to se kupi coś lepszego. Na razie po co o tym myśleć.

Jeździł na dyskoteki do miasta. Wracał zawsze trzeźwy. Dużo tam miał znajomych, okazji pewnie nie brakowało ale on wolał nie. Bo to dużo trzeba. Janek zna tu w policji wszystkich, ale coci z tego, jak pijany jedziesz. Za to można pierdzieć. To już z tymi znajomościami różnie. A po co sobie zresztą długi wdzięczności robić? Darek zresztą pić dużo nie lubił. Sport raczej. Siłownia. Kino. Rozrywka. Z dziewczyną do kawiarni. Miał taką jedną. Nie wiadomo, czy myślał o niej poważnie. Spotykali się. Jeździł do niej. Na wakacjach byli razem. Taka mała, ale zgrabna. Sympatyczna taka. Trochę przypominała bratową. Miła. Podobała się Jankowi. Jak on był młody, oj! To dopiero. Tańczył. I żadna mu nie odmówiła. Bo tańczyć dobrze umiał.

Darek sobie chciał prawo jazdy też na motor zrobić. W tamtym roku to było. Wtedy jak obraz po wsi chodził. Też żeśmy przyjęli. A byli tacy co nie przyjęli. A niech nie przyjmują. I wtedy to było. Jechali z kuzynem tutaj od tego skrzyżowania. Tutaj zaraz niedaleko domu. Jeden drugiego wyprzedzał. Ścigali się tak na żarty i wpadł w poślizg. Dachowanie i prosto do rowu. Nic się nie stało na szczęście. Trzeźwy był. Dałby my Janek, jakby nie był. Tylko auto wgniecione na dachu i z boku trochę otarte. Nic wielkiego.

Janek mu mówił i mówił, uważaj, kurde, uważaj! Droga śliska, nawet nie wiesz kiedy. Takie głupoty, a jak się kończą. To teraz ma. Zabrał mu na dwa miesiące auto, ale potem w końcu oddał, gdzie to chłopaka trzymać bez auta, ani pojechać gdzie nie może, ani nic. Jak bez ręki.

Darek lubił czytać te samochodowe gazety. Coś tam zawsze w nich sprawdzał. W niedzielę miał wcześniej rano jechać na giełdę z Grześkiem i specjalnie nie wyszedł nigdzie w sobotę, żeby być wypoczęty. Przyszli koledzy, przyszła Hanka, na chwilę chociaż — chodźże, rozerwać się, godzina dwie góra. Nawet mu Marysia mówiła, idź, przewietrz się, wrócisz wcześniej, to się wyśpisz, ale on nie chciał, bo mu na tym zależało widać i ona mu dalej nic nie mówiła więcej o tym, nic, żadne przeczucie, jak to czasem opowiadają, że coś w człowieku wewnątrz, coś powie mu, że ten choć może i nie usłucha, to będzie mógł powiedzieć, że coś mi mówiło, a on głupi był, że nie usłuchał, że jakaś szybka pęka samoistnie, albo we śnie coś się takiego przyśni dziwnego, żeby coś wskazać, no nic takiego nie było, tylko poszła Marysia od razu spać po filmie.

Rano, jak wyjechał, to ona nawet nie wiedziała, tak wcześnie. Chciał szybko obrócić. Paweł przyjechał hondą sportową, pożyczoną od brata. On też rajdowiec. Lubiał pocisnąć. Dopiero przy setce czuje jakieś wiry w torbie. Takie dziwne, fajne mrowienie. I mieli taką zabawę z Grześkiem, że rozpędzali auto na prostej z górki maksymalnie a potem kto dalej zajedzie na ludzie, kto wygra, i tutaj właśnie koło Myślenic, na tym takim zakręcie, jeszcze tam przez wiaduktem, gdzieś tak ścinali zakręt, że nie było siły, żeby choć jeden zauważył, że z przeciwka wolno, jak żuk, w porannym, a już gorącym, podwójnie przez szyby gorącym słońcu, żółty, ciężko dyszący, ledwo na chodzie, pełen ludzi jadących lub też wracających, autobus podmiejski pekaes najeżdżał, i w taki sposób najeżdżał, że nawet szans nie mieli żadnych jak się z zakrętu hondą wysypali, tylko słupki w tym słońcu ścięte migały jak jakieś patyczki i już drzewo przed nimi, a mogli, kurcze jego mać, pobić rekord.

Policja przyjechała. Pogotowie przyjechało. Strażacy przyjechali. Ciąć musieli. Ze nawet nie było co zbierać!

Bardzo dużo ludzi przyszło. Młodych dużo. Lubili go za różne rzeczy, takim był. Kwiatów było tyle, że jeszcze tyle nie widziałem. Leżał zdeformowany jakiś taki. Ze nawet nie chciało się patrzeć, że tak może być. On a nie on. Popszywany na twarzy gęstym

ścięgiem. W bliznach cały i przebarwieniach. Czaszka z tyłu wgnieciona. Oko lewe z lekka niedomknięte i widać było bielmo jak wystaje spod powieki. A jak bielmo wystaje to wiadomo, że źle, bo tym bielmem, okiem, kogoś z rodziny może pociągnąć. Tak to już jest.

Marysia nie wiedziała, co ze sobą zrobić, tak rozpaczała. Po co otwierali trumnę? Po co było otwierać? Mało im było cierpienia, ale musieli bo by im się coś stało. Po co, po co..?, poco to się nogi nocą. Taka tradycja i co im zrobisz. Czuć było środek konserwujący w całym pokoju. Strażacy nieśli go przez całą drogę. Bo był jednym z nich.

A ludzi było tyle, że dawno tak nie było.

Svátky!

Pan Stašu panečku nakoupil! Uzeninky, které milá paní prodavačka nakrájela na tenoulinké plátky, dvě kilečka dobrých klobásek, krabice džusů, pepsi, pomeranče, mandarinky, banány, kyblík sledí, balík toaletního papíru. Dvě napěchované tašky. Nákup se pronesl, div se mu neprotrhl pytlík, když se s tím tahal ty tři kilometry z hypermarketu domů. Tam a zpátky. Odtud i odtamtud. Proč by vyhazoval peníze za autobus? Se zpáteční cestou to máš zlotý deset a zlotý deset, dva zloté čtyřicet celkem, čili jedno pivo. Vyplatí se vypláznout to za lístky? Lepší dát si jedno, a ženě přece poví, že co jako?, jízdenka tam a zpátky, to máš dva čtyřicet, no přece jsem to nepropil?, leda že by jí docvaklo, že mu to nějak trvalo.

– Byls v tom kéréfuru dost dlouho – ptá se žena, před ní hrnce různých obsahů, z nich pára.

– Takový fronty, to si vůbec nedovedeš představit – odpoví pan Stašu a mrskne na stůl dvě plné tašky. – Všechno co jsi chtěla.

– Ještě mi skočíš koupit vejce.

Vejce z toho snesu, myslí si pan Stašu a po špičkách zamíří do obýváku, jako že pro něco jde, že potřebuje něco zrovna v obýváku, potichoučku otevře bárek, nalije si panáka. Pak ještě musí vyklepat koberce.

Dej mi svátek. Vyklepat koberce, vytřít, nalestit křišťály, zvlhčeným hadříkem otřít nábytek, umýt okna, nakoupit a ještě ozdobit stromek. Podej, odnes, zameť. Pan Stašu nadává to jsou poměry na tom světě, žít ho netěší.

Pan Stašu klepe koberce a je kurevsky nasraný. Co se jeho týče, Vánoce můžou klidně zrušit. Je podrážděný, ale zároveň někde uvnitř náramně spokojený. Protože mají pěkné koberce, nové, čisté, a když je klepe všichni sousedí vidí, že jsou pěkné. Jsou to opravdu pěkné koberce – myslí si pan Stašu – ne jako mají Nowakovi z devátého patra, člověku se až dělá šoufl, když se na takový koberec kouká. Umouněný, zahnojený, krám. Jako by tam bydlely čuňata, ne lidi. Koneckonců jaký pán, takový koberec. Že by pozdravili, jeden jako druhý, vždyť jsou mladší. Mám je snad zdravit první? Houby s octem. Jen ať pěkně zdraví oni! Kdo si myslí, že jsem? Bordeláři jedni. Od toho jejich koberce se až dělá šedivo. Vrstva šedi pokrývá auta na parkovišti. Onuce je to, žádný koberec! Rozvěšovat náš koberec je čirá radost, hezký vzorek, módní barvy, kupovali jsem ho ještě za těžkých časů. Člověk se nemusí stydět – bez obav ho může rozvěsit a vyklepat, none ?

- Dobrý den – zdraví pan Stašu souseda – Taky klepat?
- No – odpoví souseď unyle.

Napéct. Makovka. Tvarožník. Prokládaný piškot. Kakaovník. Z kynutého těsta. Ještě tohle. Ještě tamto. A jednomu můžou, doprdele práce, ruce upadnout. O rybě radši pomlčet.

Aaa.. už mám těch svátků po krk – myslí si paní Zofia – nádobí, dokola nádobí. Člověk si ani nemůže sednout, aby se na něco koukl. Stůj od rána do večera nad plotnou. Už aby ty svátky skončily.

Aaa.. ještě rozeslat přání rodině a známým, ani mi nemluv..., přáníček se jim zachtělo, pohledy, známky, nic není zadarmo, přijdou svátky a peníze začnou lítat, výdaje, výdaje bez konce, až to s člověkem cloumá..., Bože za co nás trestáš těma svátkama..!

Chodbou se linou aromatické látky a vůně smažení, radost naplnit plíce. Pan Stašu se vrací domů s koberci a pochrochtává.

– Vyklepal jsem ti koberce, hele jak jsem ti je vyklepal – ukazuje pan Stašu koberce a chrochtá – Nikdo ti je nevyklepe jako já, co by sis počala kdybys mě neměla, no kdo by ti vyklepal koberce – dodá.

– Pro mě jsi je vyklepal? – ptá se paní Zoša – Pro mě?, a pro sebes' to nedělal, co?

– Já je vyklepaný nepotřebuju – pan Stašu je dnes na manželku mimořádně vysazený – pro mě se teda klepat nemusej.

– Chytračit, to jo – na to paní Zoša, a pan Stašu kouká, co žena dělá a už kriticky hodnotí výsledky jejího snažení a chrochtá – Tys toho zas napekla, kdo to všechno bude jíst?

– Můžeš mi říct, co tak chrochtáš – ptá se žena, aby měla pokoj – přestaň konečně s tím chrochtáním!

Žádný dárky mi nekupuj – s křikem upozorňuje ženu před svátky, aby nekupovala žádné dárky – copak jsem děcko, abych dostával dárky?, no řekni, k čemu dárky?

– Ty mi taky nic nekupuj – odpověděla paní Zoša.

Pana Staša by ani nenapadlo, že by jí něco kupoval. Kdo to kdy viděl vyhazovat peníze za blbosti?! Aspoňže nenapnul domácí rozpočet.

Konečně Štědrý večer. Konec záprahu, teď je čas dávat si do nosu. Na bílém ubrusu talíře na novinách, aby se nepocítil barščem. Ubrus musí vydržet na celé svátky!

– Aby ses se mnou přestala hádat – pan Stašu drží tenounký svatý oplatek obouřuč a přeje ženě.

– To ty se hádáš se mnou – odpovídá žena, i když ona mu má přát až za chvíli.

– Jo já se s tebou hádám? – napůl se ptá napůl říká pan Stašu.

– Ale proč hned zvyšuješ hlas? – ptá se teď paní Zoša.

– Proč ho zvyšuješ ty – zdá se panu Stašovi, že hlas zvedá žena.

– Já nezvedám hlas, jen to říkám – paní Zoša ví sama nejlíp, že nezvedá hlas, ale jen to říká.

– Řikáš, říkáš, to vidím, jak to říkáš – pan Stašu má taky oči a vidí, o co jde.

– Ee, dej pokoj – paní Zoša má těch manželových hádek už dost.

– Ty dej pokoj, člověk chce mít klid aspoň jednou za rok – pan Stašu je přesvědčený, že vina je na straně manželky.

– Tak proč začínáš – přece jenom chce vědět paní Zoša.

– Kdo začíná, já začínám?, hele víš co? nepřeháněj – končí své přání pan Stašu. Teď bude přát paní Zoša.

– Aby ses přestal oblíkat do toho připitomělého oblečení – říká a pan Stašu jí do toho skočí, aby jí popřál ještě jednou, protože si zrovna vzpomněl, že tohle je velice důležité přání:

– Abys miň telefonovala, protože účty pak platí kdo?

A v televizi Štědrý večer s jedničkou.

To je Štědrý večer jak má být – myslí si paní Zoša, všechno září čistotou a přístroje urovnané, to je Štědrý večer.

– Co to tam jedí? – ptá se pan Stašu.

– Takovou kuřu – odpovídá žena

To je Štědrý večer jak má být – myslí si pan Stašu – To je Štědrý večer jak se patří, na stole víno, ne jako u nás. Ani tu kuřu nemáme.

– Co je to ta kuřa? – zeptá se ženy.

– Kuřa je kuřa, buď zticha nic neslyším – odpoví paní Zoša.

– Když to neslyšíš, zesílím ti to – říká pan Stašu a dá zvuk skoro na poslední čárku, že televize ječí a není nic slyšet – Už to slyšíš?

– Připomeň mi, že mám po svátcích donést na vyšetření lahvičku moči – říká ženě pan Stašu a láduje si do pusy kusanec ryby. Ale žena na to nic neříká, až z toho panu Stašovi rudne obličej, jak se v něm vaří krev a už se chystá patřičně reagovat, když tu náhle!

Někdo zvoní! Paní Zoša jde ke dveřím a dívá se kukátkem. Na chodbě zpěv. Půlnočním tichem hlas se rozléhá. Kdo to je? No kdo je to? – volá z pokoje pan Stašu.

– Koledníci – odpovídá žena.

– Tak ani neotvírej – na to pan Stašu.

– Mají papírový betlém, nějaká děcka, těžko říct, co to zpívají – komentuje paní Zoša aktuální dění.

– Ale kuš, vůbec neotvírej – když pan Stašu chce, umí být rozhodný.

– Dyt' neotvírám, co mě otravuješ – odpovídá paní Zoša stejně tak rozhodně.

– Ale vypadáš, jako by ses chystala otevřít – pan Stašu trefně zhodnotí situaci.

Štědrý večer, Štědrý večer a je po něm, raz dva, za chvíli je všechno umyté a osychá na odkapávači. Už je všechno utřené, uklizené, připravené na příští rok. Jak si to pánbíček přeje. Glanc.

A po štědrovečerní večeři, bylo to jeho svaté právo, mohl pan Stašu v klidu načít flašku, půstu odzvonilo a smí se jíst tučné! Napil se, ještě jednou najedl, dosytil zákusky a uzeninou, natáhl se u stolku, a jak tak napráskaný jak medvěd ležel a blouznil, zaslechl, že zbytky uzenin k němu ze stanoviště na talíři promlouvají lidským hlasem. Navíc se mu zdálo, že nejenomže mluví lidským hlasem, ale taky nakvašeným tónem. Nemohl tomu uvěřit.

– to není možný, tomu nemůžu věřit – zasténal blouznivě, zvedl se na loket a jak si to tak prohlížel zblízka, ta uzenina skutečně mluvila. O tom nebylo pochyb.

Hovořila tichoučce, všechno zdá se v pořádku, ale mohlo být laciněji, během těch vánočních svátků.

– Sakra já to věděl – zabručel pan Stašu uvnitř tak nějak rozrušený, načež si bez zaváhání strčil zbytky z talíře do pusy. Pravda pravdou, ale nějaká kurva posraná uzenina ho nebude v tak sváteční chvílce vopruzovat. To si nenechá líbit!

Návštěva

Třetí den svátků, druhý se to pochopitelně nehodí, přišli na návštěvu známí. Pan Gienek seděl a zarputile sledoval televizi. Kdo to přišel? Manželé Menčarští se synem. Kdože? No jo. Škoda. Je umřít. Co naděláš.

Pan a paní Menčarští si, jak se sluší, zuli boty, i když je paní Halinka zdvořile a seč jí síly stačily ujišťovala to je v pořádku, není třeba se zouvat, ale pan Menčarský i jeho choť věděli, že zvyk je zvyk a hostitelčino ujišťování, že se nemají zouvat, nutno brát jako slušnost a důkaz pohostinnosti. Tak to má být! S úsměvem si sundávali boty. A potom se přesunuli do obýváku, protože paní Halinka zvala dál: no jen pojďte do obýváku.

– Dones nějaké uzeniny, salát, no co tak sedíš – obrátil se pan Gieňu na ženu, i když vůbec neseděla – Vždyť vidíš, že má návštěva hlad.

Ale pan a paní Menčarští se na ta slova začali podle nepsaných pravidel bránit, že hlad nemají, i když si doma schválně dali jen lehký oběd, aby jim ještě zbylo místo na případné pohostění. Hostitel nechtěl samosebou ani slyšet, že Menčarští hlad nemají. Načež Menčarští ještě zdůraznili, že v žádném případě hladoví nejsou, vždyť obědvali, než vyrazili. A hostitelka tedy začala naléhat, rozhodně musí aspoň ochutnat.

Po rituální výměně zdvořilostí se návštěva uvelebila u širokého konferenčního stolku, paní Halinka krájela, připravovala, vařila kávu a čaj, nosila, servírovala a pobízela k jídlu. Zprvu sice ostýchavě, ale přece, hosté se pustili do ochutnávali pokrmů paní Halinky. A Syn manželů Menčarských seděl a nic nejedl.

Když si paní Halinka všimla, že syn manželů Menčarských sedí a nic nejí, jako by ho to netěšilo, začala se ho ptát, do které chodí třídy, a že už je velký, ale on nic neříkal.

– To je tak stydlivý, nebo co – zkoušela vzhledem k tomu žertovat paní Halinka.

– Vždyť taková stydlivka nejsi – řekla paní Menčarská a dívala se na syna – Jen si nandej uzeninky, salát, cokoli, výtečný salát.

– Jen si dej salát – řekl pan Menčarský a naložil synovi salát na talíř. – Na a jez. Ale syn nejedl.

– Ten je ale vychovaný – řekl pan Gieňu, „protivnej fracek“ pomyslel si – třeba má chuť na buchtu?

- Nechceš buchtu – zeptala se paní Menčarská – Na, dej si buchtu, báječná makovka.. – podala synovi talířek s makovkou.
- Ale nechte ho, ať se v klidu nají – snažil se pan Gieňu případ uzavřít zvesela – Když bude chtít, tak si nandá sám.
- Nandám ti klobásku, ano?, na – a pan Menčarský naložil synovi klobásu – Jez, je dobrá.
- Moc dobrá – přisadila si paní Halinka, koupená na trhu, pravá, drahá.

Ale syn manželů Menčarských nejedl.

- Moc dobře se učí – vykládala paní Menčarská – ze školy nosí samé jedničky.
 - Není možná? – podivila se ze slušnosti paní Halinka.
 - Samé jedničky – potvrdil pan Menčarský – Moc dobře se učí.
 - Není možná? – znovu se ze slušnosti podivila paní Halinka – to je krása, to z něj musíte mít radost, ale proč si nic nedá?
 - No proč si něco nevezmeš – zeptala se syna paní Menčarská – Jez.
 - Dlabej – dodal pan Menčarský, vědom si faktu, že návštěvy je třeba náležitě využít, zvláště když byl jen lehký oběd.
 - Jez, nestyd' se – řekla paní Menčarská
 - Co by se styděl – zkoušel z toho Menčarský udělat vtip.
 - Ale vždyť se přece nestydí – usmála se paní Halinka – Je to už velký kluk, do které chodíš třídy?
 - Chodí už do šesté – odpověděla paní Menčarská
 - A jak ti to ve škole jde? – Takový velký, hodný chlapec se určitě dobře učí.
 - Ano, ano učí se moc dobře – odpovídal pan Menčarský – Loni měl vyznamenání.
 - Tak jez, abys byl silný a šlo ti to dobře ve škole – řekla paní Halinka
 - Podívej jak tat'ka baští – řekl pan Menčarský a zdvihl vidličku s uzeninou k puse – Koukni taková dobrá uzenina – když to říkal, mlaskal na znamení toho, že uzenina je chutná.
- Ale syn nejedl a nejedl.

- Koukej jíst, doma tak dobré saláty nebudou – varovala paní Menečarská – Hele, takové dobré saláty – ukázala na misky – S hráškem, s kukuřicí, opravdu výborné saláty.
- Moc dobré saláty, s okurčičkou – dodal pan Menčarský – Maminka ti takové dělat nebude – řekl a pozoroval ženu, jestli se nebude urážet, ale doufal, že ona pochopí, že to řekl, protože to vyžadovaly okolnosti.

– Hmn.. – povzdychla si paní Halinka, přitom se podívala na syna manželů Menčarských – Jen ať si dá, na co má chuť.
– Ježišmarjá něco si konečně dej – řekla už podrážděná paní Menčarská
– A co vajíčko s majonézou? – nabízel pan Menčarský – Tohle nechceš, tamto nechceš, co teda chceš – začínal být taky rozčilený.
– Pepsi – odpověděl syn manželů Menčarských.

Nato pan Gieňu otevřel láhev, jen to zasyčelo, naplnil synovi manželů Menčarských sklenici až po okraj, a syn Menčarských to hned vyžgrundal, jako by předtím týden nepil.

Návštěva jedla, pila, sledovala televizi. A odešla. Pan Gieňu pohlédl na stůl pokrytý špinavými talíři a začal přemýšlet o tom, jaký to celé mělo smysl – teď se všechno bude muset pořádně umýt, chránit se tak před bakteriemi. Jen na to pomyslel, v srdci se mu objevila nechť k celému světu a manželce.

Jak se stal Mirek abstinentem

Když byl Mirek mladej, rád se napil. Dokázal jít z domu v papučích vyhodit smetí, a poněvadž jsou popelnice deset metrů od baráku, je jasný, že se občas potkávají známý, vykouří se cigareta, pokecá se, zasměje a tak, to může nějakou chvilku trvat, no ale on dokázal jít v papučích se smetím a vrátit se za tři dny. Prováděl různý takový kousky. Vyrazil se džbánkem pro artézskou vodu a vrátil se bez džbánu, nebo jel na víkend na hory a vrátil se po týdnu bez bágla a bez dokladů, ke všemu s jednou botou. Moc si z toho nedělal, a rodiče kvůli tomu nijak zvlášť nevyváděli. Vždyť je mladej, musí se vybouřit, je temperamentní, tak jde do všeho s vervou. Hlavně aby se nedal na špatnou cestu. To znamená hlavně aby ho nenapadlo brát drogy. Protože to by pak bylo peklo. Alkohol, to je něco jinýho, to je lidský, ale drogy, to už je dílo ďáblov.

Když už Mirek pil, rád si k tomu zapálil. Vodka, jak známo, miluje dým. Aby se mu nekřivdilo, je třeba říct, že kouřil, ale jenom ze začátku. Pár let. Pak s tím přestal. Že pil, věděli všichni, ale že kouřil, to ne. Kouřit mu kupříkladu před rodičema bylo trapný. Tak nějak. Ani nevěděl proč. Snad, že rodiče neměli kouř rádi. Mirek kouřil s kamarádama, tajně, a před rodičema ne. Nakonec ho zahlíd děda, jak čmudí schovanej někde za kontejnerama, a tak mu řekl: ty kouříš?, jseš blbej nebo co?, nekuř – zbude ti víc na pití. No a to dá rozum, když se to promyslí, že je to fakt. No protože popravdě to tak krabička na den byla.

V začátcích kouření, jasně, můžeš někoho o jedno cigó porosit, ale pak přijde doba, kdy se na to somrování koukaj skrz prsty a ve společnosti k němu roste taková jakoby nechut' – hele, zas nás jde stáhnout, nebo: bacha, schovte si cigá, bude somrovat. Když přichází takovej čas, bylo nebylo a vo tom nic, krabka denně musí být. Nabídnout si sám a vobčas kámošům. V podstatě můžeš mít v kapse krabičky dvě, levnější a dražší, a když tě někdo požádá, vytasíš levnější, a sám si dáš z dražší, ale to máš prašť jak uhoď, čili o moc levnějc to nevyhází a tak jako tak krabička denně v tahu, jen to fikne. Jedna krabka, to máš bratru tři, čtyry zlotý. Tři čtyry zlotý, to už je sakra jedno víno, nebo dvě pivka. A nalejvat se vínem nebo pivem je vždycky tak nějak lepší, než vdechovat kouř. Potahuješ ten dým, a kde nic tu nic. Jenom tě druhej den víc bolí hlava. „Děda má pravdu“ – myslel si Mírek a ze dne na den se na celý kouření vybodl. A není pravda, že to nejde. Jak je vidět, jde to, jen to chce mít tu správnou motivaci.

Mírek si z toho pití zvlášť těžkou hlavu nedělal. A příležitost k pití nikdy neschází. Vyrazíš do terénu, a příležitost si tě vyhmátne sama. Pátek svátek, Mírek se bavil do úmoru, když měl chuť. Rád se napil, a že rád, rád zdůrazňoval. Hulení vždycky odmítal, ale jednou to, ani nevěděl jak, zkusil a zalíbilo se mu to. Takže teď kombinoval pití a hulení. Ale už jakoby pohrdal pitím a měl dojem, že chlást je pro paka, že zelený v něm teprv podněcuje fantazii, a že po hulení je hned veselejší a vůbec je to lepší. Takže se do toho obul. Hulil. Jenom hulil. Dokázal hulit jak saň. Plíce vymakaný. Měl na to postavu. Jen tak někdo si na něj nevyskakoval. Hulil už do tý míry, že začal mít stíhy, a tehdy začal pít, pil na kuráž a hulil, aby měl náladičku. Jenom čas od času si dal kýsu a sníh, ale to jenom hodně málo kdy. Je jasný proč, s tímhle to už není žádná legrace, a Mírek to věděl, a navíc, rodičům by to neudělal, dyť co by na to řekli, prostě držel tyhle choutky na uzdě. Pil teda na kuráž a hulil na náladu. Měl to rád takhle: nejdřív se nakalit a pak špeka. Až nakonec měl nonstop takový stavy, že byl úplně v prdeli. Nic se mu nechtělo, všechno mu bylo ukradený, jenom čučel na bednu a začal přemejšlet vo tom všem, jaký to bejvalo fajn, nalejvat se s kámošema, pokecat, zasmát se, vždycky to bylo příjemný, a teďka furt taková depka, hovno se děje, už ani pít mu nechutná, vodka už tak nešmakuje, jako předtím, a tak dále. A když člověku nechutná vodka, je s ním zle. Mirkovi se zastesklo po starejch časech, kdy pil, a když pil, zlítej devastoval lavičky, kopal do sanitky, co stála u cesty a vyhrožoval náhodným kolemjdoucím. Mírek by strašně chtěl, aby se ty časy vrátily. Mirkovi se udělalo smutno a vymyslel, že za to může hulení, že něco není v pořádku. Koneckonců jeden známej mu řekl, že za tohle všechno, za ten srab může hulení. Tak to bejvá, když se toho kouří moc. Mirkovi se takový věci nemusej

opakovat dvakrát, dřív byl veselej a plnej života, a teď je jak ta píchlá duše. Přestal hulit. No vlastně nepřestal tak úplně, ale dost to omezil. Tak jednou dvakrát do měsíce si trochu zahulil, a když toho mělo být víc, poděkoval. Uměl se ovládnout, protože měl pevněj charakter. Když si něco poručil, tak to dodržel.

Mirek se vrátil ke starým zvykům. K tomu, že rád pil. Začínal pomalu být jako každej druhej. Něco přes celý týden dělal, nevím, učil se, možná makal, každopádně něco na práci měl. Jako všichni ostatní. V jistým věku to tak je. Když se blížil pátek, sobota, cejtil zevnitř takovou neodbytnou potřebu. Někam zajít. Ožrat se. Ožrat a nevědět o sobě. A pak se smát, když známí vyprávěj – vole Mirku, tys byl hustej, a sám si z toho nic nepamatovat. Občas to přeháněl, když měl špičku, ale jenom sem tam, v podstatě bys nepoznal, jestli už má dost a kdy ještě ne. Nešněroval to, nepadal, vždycky konverzoval a nevrávoral, ale vobčas mu zničehonic ruplo v bedně. Takže takhle. Člověk střízliví na pondělek a celej tejden piánko. Do pátku a soboty. Pak není slitování. V pátek Mirak startoval zostra. Začínal kolem sedmý. V sobotu vstával omámeněj a divil se, jak se vzal, kde se vzal, a pak si šel dát vyprošťováka. Klín klínem, a takhle až do odpoledne. Po poledni domů na obídek a dál na nějakou akci.

Slíbil si, že na silvestra nevyjde z lihu tři dny, nakonec takovej silvestr je jednou za sto let, a jak řekl, tak udělal. Kdykoli ses podíval, měl v pazouře sedmičku, pivo, cokoli bylo po ruce. Bylo toho, musím říct, dost, nakonec takovej silvestr je jednou za sto let. A Mirek ani neochutnal, co bylo napečený, dokonce ani salát, prostě nic, snad jen uzeninu, ale sotva dva plátky. Pijesh – nežer, to byla jeho zásada. Po silvestru, čtvrtej den, když se vracel z hor domů, vzaly ho jedny známý na koleje, že tam přespí a rán pojedje domů autobusem. Bylo pozdě, a Mirek si pomyslel, že to neni špatnej nápad, tím spíš, že si furt může dát nějaký to pivko na kocába, a vyschlo měl teda řádně. Vypil jedno, druhý, třetí, skládali se na vodku, přispěl, dopil a chtěl jít ještě pro jednu. Proč ne, pomyslel si zbytek lidí, co sním byli. Vybral peníze a vyrazil, a tak to nějak nešťastně vyšlo, že když šel dolů, přepadl přes zábradlí, z prvního patra do přízemí, na palici. A máš to.

Asi po čtyřech dnech se probral v nemocnici, v bílém pokoji, a neměl páru, co se s ním dělo. Jak? Co? Kdy? Chodili známí, ale nepoznával je, tak moc byl mimo. Jen taktak se dokázal pohnout, grimasama naznačoval, jestli mísu nebo bažanta. Asi po týdnů, když se mu vrátila paměť, vyšlo najevo, že se mu udělal otok na mozku, a doktoři řekli, že má velký štěstí.

Teď se stal Mírek abstinentem. Nekouří, nepije, žádný požitky ze života nemá. No občas jedno pivo, ale ani o kapku víc. Prý kdyby, postrašili ho doktoři v nemocnici, tak kóma. Mírek radši neriskuje. Aspoň prozatím. Do oslavy svátku Jeníka z Targu, co bude.

Takový jako on ne

Jakej byl Darek věděl každěj. Šikovnej, se vším si věděl rady, dobrá duše. Toho se poptal, s tamtím promluvil. Vždycky byl rychle v obraze. Ruku ti podal první, hnedka se ptal, co je novýho, byl samá legrácka. Furt měl dobrou náladu, usmíval se v jednom kuse. Nesmělej von nebyl. Přišel, poptal se. Na poli vypomoh dycky. To nebylo, že nějaký kamarádi nekamarádi. Dyž bylo třeba, dělal všecko, při sklizni pomoh, s hnojem, vokolo krav. Králíka ti stáhnul profí. Nejednou porážel prase, zabijačky von rád. Měl to v pažích. A v hlavě to měl srovnaný. Budoucnost před sebou.

Janek ho vedl přísně. Vychoval zlatýho kluka. Zkazit ho nenechal. Ne že by ho mydlil. Pásek někdy vodepnul, to zasejc jo, ale jen když to bylo nutný. To mu dal co proto, aby si to pro příště zapamatoval. Darek si to pak už uměl přebrat sám. Pomáhal se vším, makal, pak si moh někam vyrazit. Ale nikde netrajdal. V sobotu diskotéka. V tejdnu měl povoleno jednou dvakrát do desíti. Dodělal střední, žádněj premiant, ale taky žádná tragédie – jabko nepadlo daleko!

Na počítači uměl fest, doved na tom rychle psát, čas od času čet noviny, aby měl přehled o světový politice, aby nevejral, dyž se ho někdo zeptá, aby se vyznal ve světě a měl svůj názor, no aby to zkrátka nák vypadalo, von chtěl jít na ty dvouletý študie, měl svojí hrdost, že je jako z vesnice tak nemusí mít vzdělání nebo co? To bejvávalo, že pro venkovský bylo jen hospodářství. Teď je jiná doba.

Na ryby rád chodíval v sobotu brzo ráno. Nejlíp berou v takový jedný malý zátoce. A samosebou chodily děvčata, ptaly se po něm, jestli je doma. Z děvčat von strach neměl. A líbil se jim! Hezkej, vysokej. Když měl čas, chodil do posilovny, dyž ne, měl na půdě nějaký činky – sám si je vyrobil – pak dycky navečír tam štrachal, cvičil to posilování. Uměl se voblíknout. Pro boty a kolhoty si jezdíval do města. Prostě se mu chtělo. Dyž je člověk mladej, musí nák vypadat. Byl dobrej plavec. Dyť taky k vodě to měl kousek.

Janek mu nakonec řekl, udělej si řidičák, dostaneš auto. Prozatím malýho fiátka. Dyť astru by mu nedal. Je mladej, hned by jí zničil, dodělal. Mladý tak teďkonc jezděj. A auta si nevázej. Depak! Měňej kvalty, až z toho spojka kvílí. Samý přidávání a brždění, dovnitř lezou se špinavejma botiskama. Depak!, že je čisto, to je nezajímá, todle je jim jedno, tamto je jim jedno. No protože nevěděj, jak to chodilo dřívěj, to se člověk musel snažit, aby něco moh mít. A zadarmo nejni nic. Chceš něco mít, tak si toho važ. Ať teda teďka zatím jezdí fiátkem. Nač by mu bylo lepší? Ať se s tím mlátí po cestách, vymlátí to, vytluče, trošku se vyjezdí, a až si pak vydělá, koupí si něco lepšího. Nemá vejšku se tím prozatím zabejvat.

Jezdíval na diskotéky do města. Vracel se dycky střízlivej. Měl tam plno známejch, příležitost by byla, vo tom žádná, ale to von radši ne. Vono stačí málo. Janek tu sice zná od policajtů každýho, ale co z toho, dyž jedeš nalitej. Za to bys moh bručet. Vono to s těma známostma bejvá všelijak. A nač pak bejt někomu zavázanej? Darek stejně na nějaký velký pití moc nebyl. Spíš sport. Posilovna. Kino. Pobavit se. S holkou do kavárny. Jednu takovou měl. Těžko říct, jestli to s ní myslel na vážno. Scházeli se. Jezdil za ní. Byli spolu na prázdninách. Taková mrňavá, ale pěkná. Docela sympatická. Trochu připomínala švagrovou. Milá holka. Jankovi se líbila. Když von bejval mladej, joj! To teprv bylo. Tancoval. A žádná mu nedala košem. Tancovat von uměl dobře.

Darek si chtěl udělat řidičák taky na motorku. To bylo loni. Tenkrát, dyž po vsi koloval obraz panenky Marie. My sme ho taky přijali. Byli i takoví, co ho nepřijali. Aťsi nepřijímaj. Tenkrát se to stalo. Vyjížděli s bratrancem tady z tý zatačky. Tady kousek vod baráku. Jeden druhýho předjížděl. Tak ze srandy se honili a von dostal smyk. Vobrátil to na střechu a šup do pangejtu. Naštěstí se nic nestalo. Byl střízlivej. Janek by mu dal, dyby nebyl. Jen promáčklá střecha a ze strany trochu odřený. Nic vážnýho.

Janek do něj hustil horem dolem, dávej sakra pozor, musíš dávat bacha! Silnice je kluzká, ani vo tom nevíš. Takový koniny, a jak to pak dopadá. Teď to máš. Na dva měsíce mu zabavil auto, ale pak mu ho nakonec zas dal, no copak to de, takhle nechat kluka bez auta, ani zajet si nikam nemůže, ani nic. Jak bez ruky.

Darek rád četl tyhlecty auto-moto magazíny. Furt v nich něco luštil. V neděli brzo zrána měl jet s Gřeškem do bazaru, a v sobotu schválně nikam nešel, aby byl odpočatej. Přišli pro něj kamarádi, přišla Hanka, no dyť přece pojd', aspoň na chvilku, pobavit se na hodinku

největš dvě. Dokonce mu říkala i Maryška, jdi se provětrat, vrátíš se dřív, vyspíš se, ale von nechtěl, bylo vidět, že mu na tom záleží, a vona mu už nic neříkala, nic, žádný tušení, jak to vobčas vykládaj, že člověku něco uvnitř říká, a von sice nedbá, ale pak prej, že mu něco říkalo, a von byl blbej a neposlechl, že někde pukne sklíčko samo od sebe, nebo se mu v noci zdá něco divnýho, co něco znamená, no nic takovýho to nebylo, akorát Maryška šla spát rovnou po filmu.

Ráno vodjel tak brzo, že o tom ani nevěděla. Chtěl rychle vobrátit. Pavel přijel sportovní hondou, co si pučil vod bráchy. Taky závodník. Rád na to šlápl. Až od stovky cejtí nějaký vibrace. Takový divný, příjemný mravenčení. Voni měli s Gřeškem takovou hru, co nejvíc to rozjeli na rovnym úseku z kopce a pak kdo dál dojede na neutrální, kdo vyhraje, no a právě tady u Myslenic, v takový tý zatáčce, ještě před viaduktem, tak fest řízli zatáčku, že bylo vyloučený, aby aspoň jeden zahlíd, jak se z protisměru ranním a už pálicím sluncem, skrz sklo pánilo dvojnásob, pomalu jak šnek blíží žlutěj meziměstskej autobus *pks*, ztěžka supěl a sotva jel, plnej lidí, co odjížděli nebo se snad vraceli, jel tak, že neměli šanci, když se hondou vyřítili z tý zatáčky, jenom patníky, s'atý jak nějaký klacíky, blejskaly v tom slunci, a pak už před nima strom, a přitom mohli překonat rekord sakra.

Přijela policie. Přijela záchranka. Přijeli hasiči. Museli je vyřezávat. Ani nebylo pořádně co sbírat.

Přišla strašná síla lidí. Spousta mladejch. Měli ho rádi za různý věci, byl už takovej. Kytek bylo tolik, že sem to jakživ neviděl. Ležel tam, takovej jako zdeformovanej. Až se jednomu nechtělo koukat, že je něco takovýho vůbec možný. Byl to von a přitom nebyl. Obličej sestehovanej. Samá jizva a podlitina. Lebka zezadu promáčklá. Měl pootevřený levý oko, pod víčkem prokukovalo bělmo. A to je jasný, že je zle, když je vidět bělmo, protože bělmo, ten pohled, může někoho z rodiny dodělat. Tak to chodí.

Maryška nevěděla, co si počít, tak strašně si zoufala. Proč otvírali rakev? K čemu bylo dobrý rakev otevírat? Copak trápení nebylo dost, ale voni museli, jináč by se jí jim asi něco stalo. Proč, proč..?, pro slepičí kvoč. Jednou je to tradice, co s nima naděláš. V celém pokoji byly cítit konzervační prostředky. Hasiči ho nesli celou cestu. Vždyť byl jedním z nich.

A lidí bylo tolik, jako už dlouho ne.